

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Specifika přípravných tříd pro dítě předškolního věku

Specifics of preparatory classes for pre-school children

Kateřina Jagošová

Vedoucí práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Specifika přípravných tříd pro dítě předškolního věku“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 20. července 2015

.....

podpis

Velmi ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D., za odborné konzultace, cenné připomínky a rady, které mi poskytovala v průběhu zpracování práce a také za laskavost a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala učitelkám přípravných tříd, které byly velice vstřícné a otevřené k rozhovorům a poskytnutí mi potřebných informací. Velké díky patří také mé rodině a přátelům za jejich velkou podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce na téma „Specifika přípravných tříd pro dítě předškolního věku“ se zabývá problematikou přípravných tříd a jejími specifiky pro děti předškolního věku. V teoretické části bakalářské práce popisují vznik a vývoj přípravných tříd od jejich prvopočátku až do současnosti, jejich legislativní ukotvení v zákoně a proměny zaměření přípravných tříd. Dále se zabývám metodami výuky a charakterizují dítě přicházející do přípravné třídy.

Praktická část byla realizována pomocí kombinace tří metod výzkumu a to pozorováním, rozhovorem s učiteli a dotazníkem pro rodiče. Výzkum se zaměřuje na zjišťování důvodů, proč jsou děti do přípravných tříd zařazovány, jaké metody práce jsou v přípravných třídách využívány a s jakými problémy se učitelé přípravných tříd setkávají. Výzkumné šetření bylo realizováno ve třech přípravných třídách v Praze a jedné přípravné třídě v Lipníku nad Bečvou.

KLÍČOVÁ SLOVA

přípravná třída, dítě předškolního věku, RVP PV, RVP ZV, Školský zákon, odklad povinné školní docházky, školní připravenost, školní zralost, rozvoj schopností a dovedností dítěte předškolního věku, učitelka mateřské školy, vzdělávací nabídka v přípravné třídě

ANNOTATION

This bachelor thesis "The specifics of preparatory classes for preschool age children" deals with the preparatory class and its specifics for preschool children. The theoretical part describes the origin and development of preparatory classes from the very beginning to the present, their legislative basis in the law and changes the focus of the preparatory classes. Furthermore, I focused on teaching methods and describe a child coming into preparatory classes.

The practical part was realized using a combination of three methods of research and observation, interviews with teachers and questionnaire for parents. The research is focused on finding reasons why children are included in preparatory classes. Then it deals with working methods which are used in preparatory classes and teachers describe their problems at work in preparatory classes. The survey was carried out in three preparatory classes in Prague and a preparatory class in Lipník nad Bečvou.

KEYWORDS

preparatory class, preschool age children, FEP PE, FEP EE, Education Act, postponement of compulsory school attendance, school ripeness, school readiness, develop abilities and skills of preschool age children, kindergarten teacher, educational offer in the preparatory class

Obsah

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení přípravných tříd.....	9
1.1 Vznik a vývoj přípravných tříd	9
1.2 Charakteristika přípravných tříd	13
1.3 Cíle přípravných tříd	14
1.4 Učitelé přípravných tříd	16
2 Charakteristika dítěte přicházejícího do přípravné třídy	18
2.1 Podmínky přijetí dítěte a docházka do přípravné třídy.....	19
3 Práce v přípravných třídách.....	22
3.1 Organizace vzdělávání a vzdělávací program.....	22
3.2 Diagnostická činnost pedagogů v přípravných třídách.....	24
3.3 Metody vzdělávání v přípravné třídě	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	27
5 Použité metody výzkumného šetření.....	27
6 Organizace výzkumného šetření.....	29
7 Charakteristika výzkumného souboru	30
8 Získaná data z výzkumného šetření a jejich interpretace	33
8.1 Výzkumné šetření – Pozorování	33
8.2 Výzkumné šetření - Rozhovor s učiteli.....	36
8.3 Výzkumné šetření – dotazník pro rodiče	40
Diskuze	43
Závěr.....	44

Seznam použitých informačních zdrojů	46
Seznam příloh	49

Úvod

Volbě tématu bakalářské práce předcházela zkušenost s přípravnou třídou během mého studia na Pedagogické fakultě Univerzity v Praze. V rámci semináře jsem měla možnost jednu přípravnou třídu navštívit a seznámit se se základními myšlenkami tohoto typu vzdělávání. Prvotní myšlenka, která mě jako budoucí učitelku mateřské školy napadla, byla, zda je opravdu potřeba tyto třídy zakládat a zda by nebylo vhodnější udělat opatření, aby tyto děti mohly zůstat v mateřských školách. Téma přípravných tříd jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila proto, abych měla možnost se do této problematiky více ponořit a s využitím těchto poznatků mohla nezájatě a objektivně zhodnotit význam přípravných tříd a důvod jejich existence.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám vymezením přípravných tříd, zaznamenávám jejich vývoj a změny, kterými prošly během jejich trvání. Dále se zabývám cíli, pedagogy a náplní práce v přípravných třídách. V další části pak charakterizuji předškolní dítě, problémy pro které je zařazeno do přípravné třídy a také podmínky přijetí. V závěru teoretické části bakalářské práce se věnuji organizaci, programu a diagnostické činnosti pedagogů přípravných tříd.

V praktické části si potvrzuji získané poznatky a prostřednictvím svého výzkumu poznávám práci v přípravných třídách. Při svém výzkumném šetření jsem zvolila kombinaci metod, pozorování, rozhovoru a dotazníku. Při pozorování jsem se zaměřovala na práci a organizaci vzdělávání v přípravných třídách. Komparuji získané poznatky a popisuji rozdílnosti či shody mezi přípravnými třídami. Díky rozhovoru s učitelkami přípravných tříd jsem se dozvěděla více o jejich osobním pohledu na práci a na jejich osobní zkušenosti a metody práce v přípravných třídách. Z dotazníků pro rodiče pak vzešly osobní důvody rodičů, pro které své děti do přípravných tříd umisťují a také to, zda jsou rodiče se vzděláváním v přípravných třídách spokojeni.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení přípravných tříd

1.1 Vznik a vývoj přípravných tříd

Již v padesátých letech minulého století psychologové komentovali nesprávné zařazení dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí do „zvláštních škol“ (dnešní praktické školy). V mé práci budu používat označení „zvláštní školy“, protože zmiňuji dobu, ve které se tyto školy takto označovaly, avšak Školským zákonem z roku 2004 se toto označení přestalo používat. Psychologové odhadovali, že je zde zařazena minimálně třetina dětí s normálními vzdělávacími předpoklady, přičemž „zvláštní školy“ byly určeny v první řadě pro děti s mentálním postižením. Děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí byly chybně označovány za „kážeňsky nezvladatelné“ či „kognitivně nebo sociálně deprimované“, kdy v mnoha případech to byly děti z romské minority. (Koncepce včasné péče, 2005)

Můžeme si všimnout, že již kolem roku 1950 si psychologové začali uvědomovat, že zařazování dětí se sociokulturním znevýhodněním do „zvláštních škol“ není vhodné a dětem prospěšné, spíše právě naopak.

Sociokulturnímu znevýhodnění můžeme rozumět, v důsledku sociálně-ekonomického postavení rodiny, jako limitovanému přístupu k určitým materiálním, sociálním či kulturním hodnotám, což vytváří problém právě i ve vzdělávání (Kolář a kol., 2012). Šikulová (2011) pak sociokulturní znevýhodnění popisuje jako rozdíl mezi „normálním“ vývojem, který dítě potřebuje pro školní úspěšnost, a aktuálním stavem schopností a možností dítěte.

Jako první se v roce 1993 v České republice objevují přípravné třídy jako řešení problému se vzděláváním dětí z romských rodin. Děti se měly díky přípravné třídě adaptovat na nové prostředí a školní režim. Zakládání přípravných tříd při základních a mateřských školách vyplynulo z usnesení vlády ČR č. 210 dne 28. dubna 1993 v situační zprávě o problematice romské komunity. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR) mělo za úkol zabezpečit kroky vedoucí k odbourání jazykového handicapu dětí z romských rodin, protože právě nedostatečná úroveň jazykových dovedností byla hlavním důvodem jejich neúspěšnosti ve vzdělání. Odbourávání handicapu v českém jazyce ale nebyl

jediný úkol, který měly přípravné třídy řešit, opomíjen neměl být ani rozvoj jazyku, kultury a tradice Romů samotných. (Balvín, 2004)

Ve školním roce 1993/1994 proběhlo experimentální šetření pod vedením MŠMT ČR, které ověřovalo efektivitu připravovaného návrhu přípravných tříd ve 25-30 třídách v různých okresech České republiky, přičemž v každé třídě bylo 10 - 15 žáků.

Z šetření vyplynulo, že s přihlédnutím k místním podmínkám a ke konkrétním situacím mohou přijmout některá opatření. Například zakládání přípravných tříd pro romské žáky z důvodu vyrovnání jazykového handicapu a osvojení si základních sociálních dovedností, zřizování vyrovnávacích ročníků, integrování dětí z romských rodin do zájmových kroužků, vytváření multikulturního prostředí ve škole a v neposlední řadě zvyšování profesní připravenosti pedagogů. (Šotolová, 2013 In Pedagogika roč. LIII)

Dalším nemalým úkolem přípravných ročníků, respektive pedagogů, bylo navázání kontaktu a úzké spolupráce s rodiči dětí. Důraz byl kladen na potřebu dát rodičům šanci poznat, jak svým dětem mohou sami pomáhat a také jim vysvětlit, proč je důležité děti do přípravné třídy posílat.

V letech 1993 až 1996 bylo dohromady zřízeno 80 přípravných tříd pro děti se sociokulturním znevýhodněním, a to hlavně pro děti z romských rodin. (Rokosová In Balvín a kol., 1996). V roce 1997, 29. října, vyšel Vládní dokument č. 686, ve kterém se mimo jiné píše, že Vláda ukládá MŠMT ČR za úkol zřizovat další přípravné třídy, rozšiřovat dostupné informace na všechny stupně škol o multikulturní společnosti a také vytvořit kvalifikační podmínky pro pozici „romský asistent pedagoga“.

Od 1. 9. 1997 do 30. 6. 2000 probíhalo pokusné ověřování činnosti přípravných tříd, které realizovala Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, která později také provedla Monitoring efektivitu přípravných tříd v roce 2003. (Koncepte včasné péče, 2005)

Na základě ověřování přípravných tříd pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí (1997-2000) vyšel Metodický pokyn Č. j. 25 484/2000-22, ve kterém MŠMT ČR definuje podmínky, za kterých se budou i nadále přípravné třídy pro děti se sociokulturním znevýhodněním zřizovat. V podmínkách pokynu je přesně definováno, pro které děti mají být přípravné třídy zřizovány, na jakých školách, pro jaký počet, čím se má přípravná třída při

vzdělávání dětí řídit, kdo má děti vyučovat a také to, že zpravidla pro všechny děti bude vypracován Individuální vzdělávací program (IVP), který vypracuje ředitelem školy předem určený učitel.

Dále Metodický pokyn určuje funkci vychovatele - asistenta pedagoga, náplň jeho práce a jeho platové ohodnocení. Asistent pedagoga má předcházet adaptačním, komunikačním a výchovně vzdělávacím problémům žáků a má pocházet z prostředí, z něhož pochází většina žáků (např.: romský asistent). Asistent pracuje vždy pod vedením pedagoga přípravné třídy. (Metodický pokyn)

Výsledky z Monitoringu 2013 potvrdily efektivitu přípravných tříd a to tak, že ve školním roce 2002/2003 po absolvování přípravné třídy úspěšně zahájilo první ročník 88% dětí. Z přípravných tříd zřizovaných při mateřských a základních školách přitom odešlo do základní školy celých 98% dětí, z přípravných tříd zřizovaných při zvláštních školách odešlo 66% dětí do základní škol. Přípravných tříd v roce 2002/2003 bylo 116 a vzdělávalo se v nich dohromady 1489 dětí. Toto ověření potvrdilo, že forma předškolní přípravy v podobě přípravných tříd je správně zacílena a je efektivní. (Koncepce včasné péče, 2005)

Díky všem výše zmíněným opatřením a jejich pozitivním výsledkům v roce 2004 bylo zřizování přípravných tříd a funkce asistenta pedagoga zakotveno ve Školském zákoně (č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) a přípravné třídy se tak staly pevnou součástí vzdělávacího systému České republiky.

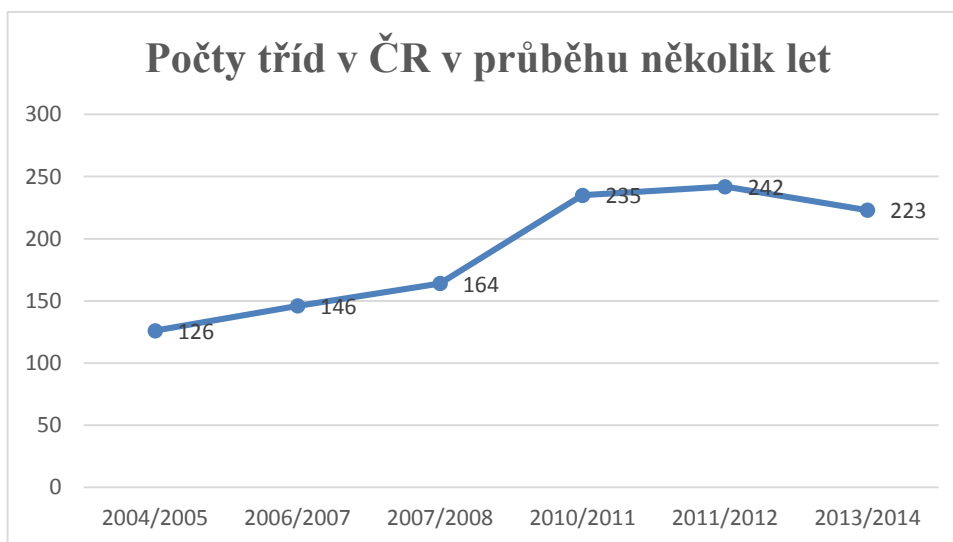
Oproti předchozím pokynům, kdy se přípravné třídy mohly zakládat i na mateřských školách, toto Školský zákon mění. Nově se přípravné třídy mohou zakládat pouze na základních školách nebo také na základních školách speciálních, ale v tom případě jako „přípravný stupeň“, který je určen pro žáky se středně těžkým až těžkým mentálním postižením. (Koncepce včasné péče, 2005)

V roce 2005 pak vyšla Vyhláška č. 48/2005 Sb., (o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky), která určila organizační podmínky pro vzdělávání a provoz v přípravných třídách a také podmínky, za kterých může být dítě z přípravné třídy vyloučeno.

Stávající novela Školského zákona č. 561/2004 Sb., je novela č. 82/2015 Sb., která nabývá účinnosti 1. května 2015, pokud není v některých konkrétních případech uvedeno jinak. Změny Školského zákona se týkají také přípravných tříd a to tak, že jsou nově určeny „všem dětem“, ze zákona bylo odstraněno „dětem, které jsou sociálně znevýhodněné“, přednost v přijetí do přípravné třídy mají děti s již uděleným odkladem školní docházky. Dále se zvýšila hranice minimálního počtu dětí v přípravné třídě ze 7 na 10 dětí. Přípravné třídy mohou být nově zřizovány i u církevních základních škol s povolením ministerstva.

Všechny výše uvedené změny ohledně přípravných tříd vstoupily v platnost 1. 9. 2015. Řídit se jimi však již teď musejí všichni, kdo chtějí ve školním roce 2015/2016 provozovat nebo povolují zřízení přípravné třídy a také ti, kteří píší doporučení pro zařazení dítěte do přípravné třídy.

O přípravné třídy byl, je a s největší pravděpodobností i bude velký zájem z řad rodičů, což dokazují každoročně se zvyšující počty zřizovaných tříd. Pro představu vkládám graf, kde je na první pohled vidět, jak se počty přípravných tříd v České republice zvětšovaly a kdy došlo naopak k jejich malému úpadku.

V následujícím grafu uvádím počty přípravných tříd k září 2013 v jednotlivých krajích České republiky. V legendě v závorkách u jednotlivých krajů jsou uvedeny navíc počty dětí, které v září do přípravných tříd nastoupily (ANGERMANNOVÁ, 2013).

1.2 Charakteristika přípravných tříd

Přípravné třídy jsou ve většině publikací charakterizovány velice stroze a opakuje se, že jsou to třídy pro děti se „sociálním či sociokulturním znevýhodněním“ (Kolář a kol., 2012; Průcha, Walterová, Mareš, 2009), avšak, jak jsem již výše zmínila, se změnou školského zákona je toto označení se spojitostí s přijímanými dětmi do přípravné třídy již neplatné, protože přípravné třídy jsou nyní pro všechny děti, které mají poslední rok do regulérního nástupu do první třídy a je u nich předpoklad, že přípravná třída jim pomůže s vyrovnáním jejich vývoje a také pro děti s povoleným odkladem povinné školní docházky, které by podle zákona č. 82/2015 měly být přijímány přednostně.

Nadále, tak jak to již bylo zakotveno ve školském zákoně z roku 2004, je však přijetí dítěte do přípravné třídy podmíněno doporučením ze školského poradenského zařízení na základě žádosti zákonného zástupce dítěte a o zařazení do přípravné třídy rozhoduje ředitel základní školy, při které jsou přípravné třídy zřizovány. Přípravné třídy jsou součástí vzdělávacího

systemu, ale do povinné školní docházky dítěte se nezapočítávají (Zákon č.561/2004 Sb., § 47, odst. 2).

Vybavení přípravných tříd je podobné jako vybavení prvních ročníků základních škol. Každé dítě má svůj stůl a, pokud možno, výškově nastavitelnou židli. Ve třídě je také koberec pro společné setkávání, hry a také jako místo k relaxaci. Děti mají k dispozici knihy, didaktické a učební pomůcky, pomůcky k rozvoji hrubé a jemné motoriky a také pomůcky k rozvoji hudebního, estetického a výtvarného citění. Přípravná třída zpravidla může využívat i společné prostory základní školy jako jsou tělocvična, speciální výukové místnosti nebo zahrada. Toto vybavení se však neshoduje s předepsaným vybavením podle Rámcového vzdělávacího plánu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Podle mého názoru jsou ve většině případů oproti mateřským školám prostorové podmínky omezenější. V mateřských školách se děti často pohybují mezi několika místnostmi (herna, jídelna, ložnice), oproti tomu přípravná třída má k dispozici většinou jen jednu místnost. Také zde chybí místo na řádný odpočinek, většinou je ve třídách jen koberec. To však vzhledem k věkové skupině dětí 5-7 let považuji za dostačující, protože tyto děti již zpravidla nemají potřebu spánku, avšak toto vybavení není zcela v souladu s RVP PV.

Vzdělávání v přípravných třídách rodiče dětí příliš finančně nezatěžuje, protože provoz, učebnice a učební texty přípravných tříd financuje stát a docházka do přípravné třídy není zpoplatněna, podobně jako poslední ročník v mateřské škole (zákon č. 82/2015, § 123 odst. 2). Bezúplatnost vzdělávání v přípravných třídách však bohužel často bývá rozhodujícím důvodem, proč rodiče dětí chtějí své dítě umístit do přípravné třídy, pokud dostane dítě odklad školní docházky. V případě, že dítě již mateřskou školu bezplatně navštěvovalo, by se na něj další rok bezplatnost nevztahovala.

1.3 Cíle přípravných tříd

V přípravných třídách probíhá systematická výuka, která má za úkol připravit a usnadnit dětem vstup do povinného základního vzdělávání na základní škole a předejít tak školní neúspěšnosti (Šikulová In Šikulová, 2011), která je vykládána jako selhávání dítěte ve školním prostředí špatným prospěchem, ale zároveň také vytvářením „negativních psychických postojů a emočních stavů“ ve vztahu k vlastnímu učení, k učitelům a ke vzdělávání jako takovému (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Šikulová (In Šikulová, 2011) píše, že hlavním cílem přípravných tříd je dítěti zajistit osvojení přiměřené samostatnosti a to samozřejmě jak fyzické, psychické, tak i sociální. Dále také získat předpoklady pro to se i nadále aktivně vzdělávat a rozvíjet, což společně se současnými všeobecnými cíli vzdělávání znamená:

- *„rozvíjet a podporovat sebevědomí dítěte, jeho spokojené prožívání, sebejistotu a důvěru ve vlastní schopnosti,*
- *učit dítě dívat se kolem sebe, být otevřené poznání,*
- *učit děti přijímat změny a přizpůsobovat se jim,*
- *učit děti žít mezi ostatními, spolu s nimi komunikovat, nacházet mezi nimi své kamarády pro život, hru i učení,*
- *učit je snášenlivosti a toleranci k odlišnostem druhých,*
- *rozvíjet v nich schopnosti uplatnit se a prosadit mezi ostatními.“* (Šikulová In Šikulová, 2011, s. 27)

Nesmíme však zapomínat ani na odstraňování a zmírňování příčin, pro které bylo dítě zařazeno do vzdělávacího systému přípravné třídy. Pozitivně děti motivovat, vypěstovat chuť se vzdělávat a v neposlední řadě děti naučit školnímu režimu jsou další cíle, kterých by děti v přípravné třídě měly dosahovat. Děti tak získávají představu o škole, čímž se odbourává i jejich nejistota ze školy a zvyšuje se jejich sebevědomí a také důvěra sama v sebe.

K naplnění těchto cílů používáme různých výchovně vzdělávacích prostředků, které jsou přiměřené formou i obsahově vývojovému stupni dítěte – organizované činnosti (různé druhy her, vycházky, poznávací aktivity, pohybové a hudební činnosti, atd.). (Šikulová In Šikulová, 2011)

Výhodou přípravných tříd je úzká spolupráce se specializovaným pracovištěm, jako je například spolupráce s logopedií. Správná mluva se také řadí k dovednostem, které u dítěte během jeho vzdělávání v přípravné třídě rozvíjíme.

1.4 Učitelé přípravných tříd

V přípravné třídě je vždy jen jeden učitel, který děti vyučuje každý den a s nikým se nestřídá, na rozdíl od mateřské školy, kdy se učitelé ve třídě střídají (ranní/odpolední) a zpravidla hlavní část dne jsou ve třídě oba a navzájem si vypomáhají. V přípravné třídě je na výuku pedagog sám, jedinou možností výpomoci je asistent pedagoga, avšak ten zdaleka není v každé přípravné třídě.

Funkce asistenta pedagoga je zakotvena v § 2 odst. 2 v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který určuje asistenta pedagoga pedagogickým pracovníkem. Obsah jeho práce stanovuje ředitel školy na základě doporučení ze školského poradenského zařízení. Jak už z pojmenování vyplývá, asistent pedagoga opravdu jen „asistuje“ a pracuje tedy vždy pod vedením učitele. Asistent sice může sám individuálně pracovat s jedním dítětem či skupinkou dětí, avšak zodpovědnost za výsledek vyučování a za bezpečnost dětí nese stále učitel třídy. Hlavním úkolem asistenta je pomoci dětem z odlišného kulturního prostředí s adaptací na školu a dopomoci také s vyučovaným jazykem, který, dnes již ve výjimečných případech či ve vyloučených lokalitách, děti neznají nebo neznají dostatečně na to, aby se v něm mohly bezproblémově vzdělávat (Němec, 2005). Asistent je také velkou pomocí v přímé komunikaci s rodinou. Hlavně v případě romských asistentů je komunikace s romskou rodinou přes asistenta podstatně jednodušší (Bartoňová, M., Bytešníková, I., et. al., 2012).

Úroveň vzdělání učitelů přípravných tříd stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, kde je v § 8a napsáno, že odbornou kvalifikaci učitele přípravné třídy základní školy získávají podle § 6 a § 7, které určují odbornou kvalifikaci učitele mateřské školy a učitele prvního stupně základní školy.

V přípravných třídách tedy učí učitelé, kteří mají pedagogické vzdělání s kvalifikací učitele mateřských škol, prvního stupně či speciální pedagogové a asistenti pedagogů.

Dostatečné odborné a sociální kompetence pedagoga přípravné třídy jsou ve vzdělávání v těchto třídách klíčové. K nejdůležitějším kompetencím patří schopnost identifikace potřeb vzniklých na základě sociokulturní rozdílnosti dětí, pedagogická práce se socio-kulturně

rozmanitou skupinou a také kompetence k psychosociálnímu rozvoji dětí bez sociálně omezujících schémat (Morvayová In Šikulová, 2011).

Vyučující přípravných tříd by měli být velice dobře a detailně seznámeni s důvody, proč a za jakých podmínek byly děti do přípravné třídy zařazeny, protože jedině tak mohou rozumět jejich potřebám a k dětem přistupovat individuálně, což by mělo být automatické ve všech výchovných a vzdělávacích institucích.

Další důležitou částí osobnosti učitelů, nejen přípravných tříd, by mělo být multikulturní smýšlení, v žádném případě by neměli učitelé mít rasistické či xenofobní sklony, což u pedagogů přípravných tříd platí dvojnásob, protože se s dětmi z jiných kultur setkávají častěji než ostatní učitelé a koncentrace těchto dětí v přípravných třídách je větší.

A v neposlední řadě je zásadní chuť učitele se neustále sebevzdělávat, protože jsou stále nové a nové poznatky o výchově a vzdělávání dětí. I samotné děti se mění, respektive se přizpůsobují světu, který je kolem nich a učitelé na to musejí aktivně reagovat a přístup k dětem adekvátně přizpůsobovat.

2 Charakteristika dítěte přicházejícího do přípravné třídy

Podle nově schváleného zákona č. 82/2015 Sb., mohou do přípravné třídy nastoupit: „*děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky*“. (zákon č. 82/2015 Sb., §47 odstavec 1)

Do přípravné třídy tedy přicházejí všechny děti, které mají určitý problém ve vývoji a potřebují systematickou výuku pro „dohnání“ této nerovnováhy ve vývoji či děti, které dostaly odklad školní docházky pro jejich nedostatečnou „školní připravenost“ či „školní nezralost“ a také se do přípravných tříd dostávají děti, které jsou ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí a hrozí u nich „školní neúspěšnost“, protože velká část těchto dětí nenavštěvovala předškolní zařízení.

Školní zralost je psychický stav dítěte a vývojová úroveň jeho organismu, která dovoluje hladkou adaptaci na prostředí školy (Průcha, Walterová, Mareš, 2009). Kolář a kol. (2012) dodávají, že díky dostatečné školní zralosti zapojení se do školního procesu nenese nebezpečí ohrožení fyzického či duševního zdraví. Pokud dítě nemá dostatečnou školní zralost, je mu doporučen odklad školní docházky. Při posuzování školní zralosti je důležité posuzovat hlavně oblasti tělesného a zdravotního stavu, úroveň vyspělosti kognitivních funkcí, úroveň pracovních návyků a úroveň zralosti osobnosti (Bednářová, 2010).

Školní připravenost pak můžeme chápat jako úroveň dovedností, vědomostí a také návyků, kterých by mělo dítě dosáhnout ještě před tím, než nastoupí do základní školy (Kropáčková, 2008). V pedagogickém slovníku se můžeme také dočíst, že je to komplexní charakteristika, která zahrnuje úroveň biologických, psychických a sociálních předpokladů dítěte před vstupem do prvního ročníku základní školy a zároveň zahrnuje dispozice vytvořené na základě učení a vlivem sociálního prostředí. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

V případě, že dítě nemá dostatečnou úroveň školní připravenosti a ani hodnoty a normy rodiny a školy se neslučují, zvyšuje se tím riziko školní neúspěšnosti hned v počátcích povinné školní docházky. Dítěti je předkládáno mnoho nového a ono není schopné to vše akceptovat a navíc nevidí příliš velkou motivaci se určité věci učit, když je ani jeho rodina nepovažuje za důležité (Vágnerová, 2012).

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického vykládána jako selhávání dítěte ve školním prostředí a to špatným prospěchem, ale zároveň také „vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů“ ve vztahu k vlastnímu učení, k učitelům a ke vzdělání jako takovému

Nejčastějším chováním dítěte postiženého školní neúspěšností je strach ze školy, který může mít za následky narušení psychického zdraví dítěte, což je způsobeno jak psychickými (obtíže s učením) tak i sociálními faktory (kulturní deprivace). (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

V některých případech školní neúspěšnosti u dětí se opakují zjištění, že tato neúspěšnost byla způsobena špatnými podmínkami v předchozím vývoji, kdy se u nich málo rozvíjela řeč, měly málo podnětů k rozvíjení jejich vědomostí, myšlení a zájmů, z důvodu nižší úrovně vzdělání a kultury jejich rodičů. Školní neúspěšnost však může být zapříčiněna i omezenými možnostmi samotného dítěte. V tomto případě je nutné zjistit, proč tomu tak je a dále zajistit vhodná opatření.

U dětí se zpomaleným vývojovým procesem zpravidla stačí odložení školní docházky, avšak u dětí z méně podnětného prostředí s nedostatky výchovného působení je vhodnější a účinnější zařazení systematické výchovy a to buďto v mateřské škole či v přípravné třídě (Šikulová In Šikulová, 2011)

2.1 Podmínky přijetí dítěte a docházka do přípravné třídy

Rodiče, zákonní zástupci dítěte, kteří chtějí své dítě přihlásit do přípravné třídy, musí podat žádost o přijetí dítěte do přípravné třídy, která musí být podložena doporučením ze školského - poradenského zařízení, z pedagogicko-psychologické poradny či ze speciálně pedagogického centra s tím, že dítě doporučují pro vzdělávání v přípravné třídě. Zápisní list je zpravidla vyvěšen na webových stránkách školy či si jej rodiče mohou vyzvednout osobně ve škole. (Příloha č. 1 – Zápisní list)

Přihlašování dětí do přípravných tříd bývá zpravidla do konce května, avšak žádost již musí obsahovat výše zmíněné potvrzení ze školského poradenského zařízení, kam je potřeba se objednat co nejdříve, protože vytiženost těchto zařízení je velká a objednání bývají zpravidla až za několik týdnů (až měsíců) po zavolání.

O přijetí či nepřijetí do přípravné třídy základní školy vždy rozhoduje ředitel základní školy, pod kterou je přípravná třída zřízená. Docházka do přípravné třídy základní školy není povinná, avšak rodiče mají povinnost dítě v případě jeho absence omlouvat vyučujícímu. Ředitel základní školy může dítě ze vzdělávání v přípravné třídě vyloučit, pokud by dítě mělo víc jak 30 dní absence ve školním roce či by nejméně jeden měsíc nepřetržitě nedocházelo do přípravné třídy a tyto absence by nebyly omluveny zákonným zástupcem. Toto vyloučení může ředitel provést, jestliže prokáže, že rodiče předem písemně upozornil. Tuto pravomoc řediteli uděluje zákon č. 48/2005, § 7, odst. 2 písmen „b“ a „c“. Dalšími možnostmi, kdy může ředitel dítě ze vzdělávání v přípravné třídě vyřadit, je na žádost samotného zákonného zástupce dítěte (č. 48/2005, § 7, odst. 7, písmeno a)

Docházka do přípravné třídy se do povinné školní docházky nezapočítává a děti se v přípravných třídách neklasifikují. Avšak rodiče jsou upozorňováni na to, že nejvyšší účinek vzdělávání v přípravné třídě na jejich dítě je, pokud tam dítě dochází každodenně a nemá zbytečně velké absence, protože jedině tak může probíhat vyučování komplexně.

Šikulová (In Šikulová, 2011) dále uvádí, že na základě její zkušenosti z přípravných tříd se ukazuje, že už jeden či dva roky v přípravné třídě dítěti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí napomáhá zdárně začít vzdělávání v první třídě základní školy, avšak pedagogové z přípravných tříd také připomínají, že čím déle bude dítě navštěvovat předškolní vzdělávání, tím jednodušší a úspěšnější bude jeho adaptace a vůbec vzdělávání v první třídě základní školy. Dalším pozitivem v předškolním vzdělávání je kontakt dětí z majoritní společnosti s dětmi z odlišného kulturního prostředí.

Docházka do přípravné třídy nezavazuje rodiče dětí přihlásit dítě do základní školy, při které je přípravná třída zřízena a ve které se jejich dítě zúčastní předškolní výchovy. Avšak určitě to má své výhody v tom, že dítě školu již bude znát a již během školního roku v přípravné třídě potkává učitele či starší spolužáky ze základní školy a tak je celkem běžné, že děti z přípravných tříd zůstávají na základní škole i po přechodu do povinného základního vzdělávání.

Závěrem docházky dítěte do přípravné třídy základní školy je individuální hodnocení, které pedagogové přípravných tříd musejí vypracovávat na konci školního roku (viz podkapitola „Diagnostická činnost pedagogů v přípravných třídách“).

Ve zprávě, která se předává dítěti, respektive jeho zákonnému zástupci, školskému pedagogickému zařízení, od kterého dítě dostalo doporučení na přijetí do přípravné třídy a základní školy, na které chce dítě započít svou povinnou školní docházku, učitel popisuje, jaké úrovni dítě dosáhlo, což srovnává s hlavními cíli vzdělávání, které jsou zakotveny v RVP PV, dále učitel popisuje vzdělávací potřeby dítěte, jeho schopnosti, dovednosti, případně jeho zájmy a nadání. V tomto závěrečném hodnocení by nemělo chybět také doporučení pro další vzdělávání dítěte, popřípadě návrhy na individuální vzdělávací plán (Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 7, odst. 6, 7)

3 Práce v přípravných třídách

3.1 Organizace vzdělávání a vzdělávací program

Organizace vzdělávání v přípravných třídách se řídí podle RVP PV, časová dotace výuky v přípravných třídách se ale řídí podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (RVP ZV) pro první třídu, což jsou 4 vyučovací hodiny denně, 20 hodin týdně. Ve většině přípravných tříd začíná výuka v 8:00 h a končí 11:40h.

Dá se říct, že přípravné třídy jsou kombinací mateřské školy a prvního ročníku základní školy, děti zde mají více volné hry než ve škole, avšak na druhou stranu méně než v mateřské škole. Organizace výuky se také hodně vyvíjí a mění v průběhu školního roku, protože ze začátku děti nejsou zvyklé sedět delší dobu u stolečků a soustředit se na práci, proto ze začátku učitelé přípravných tříd volí spíše kratší zaměstnání a s postupem času dávají těžší, náročnější úkoly, popřípadě více za sebou atp. Ukázku režimu dne v jedné z mých pozorovaných přípravných tříd přikládám do přílohy. (Příloha č. 2 – Režim dne)

Obsah vzdělání a vytváření plánů pro přípravnou třídu se řídí dle RVP PV a vypracovává se vždy na období jednoho školního roku a zpravidla se dělí do měsíčních tematických celků. Vzdělávací nabídka se vypracovává v podobě praktických a intelektových činností, v podobě tzv. příležitostí pro děti, které pro ně však nejsou povinné, na rozdíl od první třídy (Šikulová In Šikulová 2011)

Vzdělávací oblasti RVP PV se dělí do 5 oblastí, biologická, psychologická, interpersonální, sociokulturní, environmentální.

Biologická oblast se zaměřuje na stimulaci a podporu růstu a také na neurosvalový vývoj dítěte. Činnosti, kterými můžeme tuto oblast podporovat, jsou například lokomoční pohybové činnosti, gymnastika, hry (míčové, psychomotorické, smyslové, hudebně-pohybové), zdravotně zaměřené činnosti a také činnosti, kterými podporujeme předcházení úrazů.

Oblast psychologická v sobě skrývá podoblasti zahrnující jazyk a řeč, sebepojetí, city, vůli, poznávací schopnosti a funkce a fantazii, představivost a myšlenkové operace. Pedagog se tedy zaměřuje na podporování duševní pohody dítěte, psychickou odolnost a zdatnost,

zaměřuje se také na řeč, intelekt, poznávací procesy, na pozitivní sebepojetí a sebenahlížení a na jejich celkový a vyvážený rozvoj.

V interpersonální oblasti se orientujeme na pozitivní vztahy v dětském kolektivu a jejich komunikaci a také na komunikaci mezi dětmi a dospělými. Používáme činnosti rozvíjející verbální a neverbální komunikaci, sociální a interaktivní hry a velice účinným prostředkem je také četba, vyprávění a také poslech textů s etickým obsahem.

Smyslem sociokulturní oblasti je hlavně seznámení dítěte se společností, s ostatními lidmi a jejich kulturami. Součástí je i společenské chování a účast na pozitivním sociální prostředí dítěte. Účinným prostředkem je definování si pravidel, požadování jejich dodržování a vzájemná kontrola a také společné aktivity ve formě soutěží či slavností. Významné jsou také činnosti literární, výtvarné či dramatické, které v dětech podporují jejich přirozenou tvořivost a rozvíjí estetické vnímání.

V poslední environmentální oblasti získávají děti vědomosti o okolním světě a také o tom, jaký vliv má člověk na prostředí kolem sebe. Námětové a didaktické hry společně s praktickými aktivitami jako je pozorování přírody či používání jednoduchých technických přístrojů a práce s nimi jsou hlavními prostředky (RVP PV, 2004)

Při vytváření programu musí učitelé vycházet ze specifických podmínek přípravných tříd, plány musí být vytvořeny tak, aby byly účelné a použitelné pro pedagogy i pro děti. Smolíková (2007) také doporučuje, aby se formy a metody práce přizpůsobovaly intervenčnímu či korektivnímu vzdělávacímu působení, které v přípravných třídách převládá. Dále také nezapomíná na kladení důrazu na průběžné sledování a hodnocení dítěte.

Podle doporučení Výzkumného ústavu pedagogického (2008) by děti měly být po ukončení vzdělávání v přípravné třídě dostatečně vyspělé v těchto oblastech:

- Oblast sebeobsluhy (v rámci osobní hygieny, oblékání, stravování a pořádku kolem sebe).
- Oblast motoriky (chůze po schodech, běh, skoky, hra s drobnými/velkými předměty, pohybové hry, rytmický tanec).
- Oblast sociálních dovedností (komunikace s ostatními, navazování přátelství, zodpovědnost za své činy, orientace na známých místech, dodržování pravidel).

- Oblast komunikativních dovedností (umět naslouchat, pokládat otázky, vyprávět, reagovat na pokyny, napodobovat psaní, umět se podepsat, reprodukovat, memorování básniček, dramatizace pohádek).
- Oblast matematických, časových a prostorových představ (pochopení časových vztahů, kvantitativních vztahů, prostorové vztahy, řazení předmětů, rozeznávání geometrických tvarů, používání číselné řady 1. - 5.).
- Hudební, výtvarný projev (zpěv písně se správnou melodií, rytmem, ve skupině podle zadání, vytleskávání rytmu, doprovod na hudební nástroj (Orffovy), jednoduchý taneček, poznávání barev, vybarvování, obkreslování, vystřihování, modelování a malování podle předlohy i fantazie). (Výzkumný ústav pedagogický, 2008)

Je proto velice důležité již při plánování na tyto oblasti myslet a vzdělávací plán tomuto přizpůsobovat.

3.2 Diagnostická činnost pedagogů v přípravných třídách

Při vzdělávání v přípravných třídách je nejvíce využita individuální práce s dětmi, která nikdy nemůže stát bez diagnostických činností. Pedagogická diagnostika napomáhá k odhalování nedostatků v rozvoji a učení dítěte, které, na základě tohoto odhalení, mohou být vyrovnávány a může se naplňovat individuální potenciál dítěte (Šikulová In Šikulová, 2011).

Pedagogické hodnocení vzdělávacích výsledků je tedy výsledek pedagogické diagnostiky a ukazuje nám individuální pokroky dětí v jejich rozvoji a učení (Smolíková, 2008 In Šikulová 2011)

Pedagogické hodnocení, respektive pedagogickou diagnostiku, která mu musí předcházet, musí učitelé přípravných tříd základní školy povinně vypracovávat na každé dítě na konci školního roku, kdy dítě ukončuje docházku do přípravné třídy. Tuto povinnost pedagogům uděluje Školský zákon. Dále je v RVP PV uvedeno, že pedagog musí provádět „evaluační činnosti“, kterými rozumíme průběžné pozorování a hodnocení účinnosti práce pedagoga a také pozorování dětí, jejich posun ve vývoji a učení.

Podstatou hodnocení je to, že učitel sleduje průběžné individuální posuny u všech dětí ve všech oblastech jejich vývoje, které si průběžně zaznamenává a na jejichž výsledky poté reaguje individuálním přístupem, což dítěti pomáhá k tomu, aby prospívalo, aby se ve třídě dobře cítilo a tím mělo ideální podmínky pro vzdělávání a mohlo dosahovat ve výsledcích svého maxima (Šikulová In Šikulová, 2011)

Aby hodnocení dítěte bylo co nejvíce průkazné a pravdivé, je také potřeba, aby pedagog znal souvislosti z osobního života dítěte, jeho rodinné zázemí, důvody a příčiny umístění dítěte do přípravné třídy, atd. Jedině tak může diagnostika a následné hodnocení dítěte být účinné a mohou být nastaveny správné pedagogické postupy pro další vzdělávání dítěte (Smolíková, 2008 In Šikulová 2011)

Při hodnocení výsledků, dávání zpětné vazbě dítěti se pedagog musí vyvarovat srovnání výkonu dítěte s výkonem dalšího dítěte. Jediné možné srovnání výkonů je srovnání výkonů dítěte samotného. Zpětná vazba by měla být formou komentáře a pedagog by v ní měl sdělit, v čem dítě udělalo pokroky.

Havlíková (a kol., 2000) ve spojitosti s hodnocením upozorňuje na další „možný problém“ a to je rozdíl mezi oceněním a pochvalou, protože ocenění děti posouvá k další činnosti a posiluje jejich sebedůvěru, avšak pochvala je jen prostředkem manipulace, kdy je pedagog v mocenské pozici. Havlíková na tento problém poukazuje i v případě přípravných tříd, kdy mají učitelé tendenci děti ochraňovat a nekriticky chválit, což je však může svazovat a jejich schopnosti se nemohou naplno rozvinout.

Pedagog musí k dětem přistupovat dle osobnostně orientovaného přístupu, kdy dítě podporuje, zná jeho hranice možností a zároveň aktuální zkušenosti a dovednosti a adekvátně na to reaguje a upravuje vzdělávací nabídku.

Pedagog by měl také při každé pedagogické diagnostice dodržovat pravidla:

- *etiologické hledisko*
- *komplexnost pohledu na dítě*
- *dlouhodobost sledování*
- *prognostický charakter sledování*
- *konkrétnost*
- *mnohostrannost přístupu*
- *pedagogický optimismus*
- *etická a pedagogická zodpovědnost.* (Šikulová In Šikulová, 2011, s. 44 -45)

Pokud se budou pedagogové těmito zásady při své diagnostické činnosti řídit, diagnostika bude aktuální, přínosná a bude možnost na ni dále „stavět“, plánovat další vzdělávací činnost a pedagog se k ní může v případě potřeby i vracet.

K pedagogické diagnostice můžeme použít různých diagnostických metod, jako jsou pozorování, rozhovor, dotazník, testy vědomostí a dovedností a hra. K metodě pozorování můžeme využívat a často jsou využívány pozorovací archy, do kterých si učitelé průběžně zapisují individuální pokroky dětí.

V přípravné třídě se při diagnostice učitelé nejvíce soustředí na oblasti motoriky (hrubá, jemná), grafomotoriky, laterality, percepce (vestibulární, zraková, hmatová a sluchová), rozumových a verbálních schopností a komunikace, citového a sociálního vývoje a na oblast sebeobslužných činností.

3.3 Metody vzdělávání v přípravné třídě

Vyučování v přípravné třídě základní školy by mělo být co nejvíce, z hlediska cílů, obsahu i metod a organizace výuky, přizpůsobeno žákovi. Variabilita metod a organizace výuky umožňuje navázání na osobní zkušenosti, prožitky, individuální poznatky i dovednosti (Spilková a kol., 2005).

Vzdělávání se promítá do všech aktivit a situací, které se v přípravné třídě dějí a to formou spontánních či řízených aktivit. Pokud se jedná o cílenou didaktickou aktivitu, jsou v ní plněny vzdělávací cíle právě pomocí spontánního nebo záměrného učení, které má základ v aktivní účasti dítěte zároveň s jeho smyslovým vnímáním a prožitkovým a interaktivním učením. Upřednostňovány jsou tvořivé a hravé aktivity. (RVP PV, 2004)

Ke splnění výchovných a vzdělávacích úkolů používáme všechny, a to třeba i ne zcela běžné, metody a formy výuky. Úkolem je děti v co nejvyšší možné výši motivovat a vzbuzovat v nich zájem o úkoly a jejich dokončení. Činnosti musí být dopředu naplánované s přihlédnutím k rovnováze psychického zatížení dětí. Neustále musíme mít na paměti sledování výše koncentrace dětí a podle potřeb prokládat klidné aktivity u stolečků nějakým aktivnějším pohybem, stejně tak jako náročnější činnosti musíme prokládat lehčími, odpočinkovými.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretická části bakalářské práce jsem se snažila vymezit základní informace o přípravných třídách, jejich fungování a ukotvení v legislativě. Dále také jak má fungovat práce v přípravných třídách a co je úkolem pedagogů. Současně se také zaměřuji na definování toho, proč jsou děti do přípravných tříd posílány.

Do praktické části bakalářské práce jsem zařadila výzkumné šetření, které probíhalo v přípravných třídách v Praze a v jedné přípravné třídě v Lipníku nad Bečvou. Výzkum je zaměřen na vzdělávání žáků v přípravných třídách základních škol, na učitele přípravných tříd a také na rodiče, kteří posílají své děti do přípravných tříd. Úkolem mého výzkumu bylo potvrzení či vyvrácení získaných poznatků popsanych v teoretické části bakalářské práce a také porovnání pozorovaných tříd.

4 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zjistit a porovnat problémy a specifika vzdělávání v přípravných třídách v Praze a v Lipníku nad Bečvou, se zaměřením na používané metody výuky v kontextu RVP PV a ŠVP ZŠ.

Výzkumné otázky, na které se zaměřuji ve svém výzkumu, byly formulovány takto:

- 1. Spolupracují přípravné třídy, na kterých probíhalo výzkumné šetření, s mateřskou či základní školou?*
- 2. Jaké jsou největší osobní obtíže učitelů a asistentů přípravných tříd?*
- 3. Jaké jsou poměry dívek a chlapců; děti s odkladem školní docházky a děti předškolního věku; děti z bilingvních rodin, děti cizojazyčné?*

Doplňujícím dílčím úkolem je zjištění, zda jsou rodiče s přípravnou třídou spokojeni, z jakého důvodu své dítě do přípravné třídy umístili a kdo je na tuto myšlenku přivedl.

5 Použité metody výzkumného šetření

Praktická část v bakalářské práci je realizována kvalitativním výzkumem. Při svém výzkumném šetření jsem použila kombinaci metod, pozorování a rozhovor, pro doplnění dalších informací jsem zvolila dotazník pro rodiče.

Při pozorování jsem se zaměřovala na celkový chod třídy, na to, jak si učitelky přípravných tříd plánovaly časové rozvržení dne, jaké metody při práci s dětmi používaly a také, jak probíhala zpětná vazba od učitelek k dětem, jakým způsobem děti hodnotily a motivovaly. Při pozorování jsem zastávala roli „pozorovatel jako účastník“ (Hendl, 2005). Paní učitelky mne dětem představily a při provádění pozorování jsem se spíše nezúčastňovala dění ve třídě. Cílem mého pozorování je nastínit prostředí a dění v přípravných třídách, jejich zvyklosti a také atmosféru, která ve třídách při „vyučování“ panuje. Při pozorování jsem se také zaměřovala na denní režim přípravné třídy, na to, jakou organizační metodu vyučování učitelé volí a na roli asistenta pedagoga ve vyučovacím procesu. Získané informace a poznatky jsem následně porovnávala s poznatky z jiných přípravných tříd. V průběhu pozorování jsem si dělala poznámky do předem předpřipravené osnovy, na co se chci zaměřovat a dále jsem si také zaznamenávala poznatky, které mě v aktuální chvíli zaujaly a na které jsem se případně zaměřila při dalším pozorování v další přípravné třídě.

Další metodou mého výzkumu byl neformální rozhovor s učitelkami přípravných tříd. Rozhovor byl polostrukturovaný (Příloha č. 3 – Otázky pro učitele), měla jsem určité otázky a okruhy, na které se chci zeptat, ale zároveň během rozhovoru vyplynulo spoustu dalších věcí, které mě zajímaly a na které jsem se doptávala. Rozhovory s učitelkami probíhaly v průběhu dne, který jsem strávila v přípravných třídách, v případě potřeby mi učitelky věnovaly čas také po vyučování, již bez přítomnosti dětí. Odpovědi učitelek jsem si značila, tak jako poznatky z pozorování, do předpřipravené osnovy pro rozhovor s učiteli. Stejně tak jako při pozorování mě překvapily některé poznatky, tak i při rozhovoru s učitelkami mě některé odpovědi, či informace vyplývající z rozhovoru zaujaly a na základě toho jsem mohla svou osnovu dále upravovat pro další rozhovory s učitelkami.

Poslední metodou, kterou jsem použila, bylo dotazníkové šetření mezi rodiči. Dotazníkové šetření má však velkou nevýhodu, která se mi také ověřila a to, že návratnost dotazníků není příliš vysoká, proto byl zvolen jen jako doplněk. Dotazník pro rodiče dětí, které navštěvují přípravnou třídu, obsahuje 5 otázek s uzavřenými odpověďmi s možností komentáře či více odpovědí u některých z nich. Vyhodnocení dotazníku jsem prováděla ručně a pomocí tabulkové aplikace Microsoft office excel, který umožňuje k zadaným údajům do tabulky vytvořit jejich znázornění v grafu. Ke každé otázce jsem si vytvořila tabulku, do které jsem

následné počty zanesla. Pro rozlišení a lepší orientaci ve výsledcích jsem volila sloupcové grafy. Do přílohy přikládám ukázkou jedno nevyplněného a jednoho vyplněného dotazníku. (Příloha č. 4 - Dotazník pro rodiče nevyplněný, Příloha č. 5 – Dotazník pro rodiče vyplněný)

6 Organizace výzkumného šetření

Návštěvy v přípravných třídách jsem si domluvila s učitelkami po telefonickém zkontaktování či přes emailové spojení, kdy jsem oslovila ředitele školy, nebo pokud to bylo možné, přímo paní učitelky přípravných tříd. Všichni mnou oslovení pedagogové přípravných tříd byly velice ochotní a návštěvu mi umožnili.

Výzkumné šetření probíhalo v měsících květen a červen 2015 a bylo prováděno ve 4 přípravných třídách na 3 základních školách, z nichž 2 základní školy jsou v Praze, a jedna Základní škola je v Lipníku nad Bečvou, protože mým cílem bylo, mimo jiné, přípravné třídy z hlavního města porovnat s přípravnou třídou z města Lipník nad Bečvou, protože toto město se řadí do „vyloučených lokalit“, což vychází také z výzkumu společnosti GAC spol. s.r.o. (http://www.esfcr.cz/mapa/int_ol12_8.html), respektive jsou zde oblasti, kde žijí lidé s nízkým sociokulturním statusem.

Konkrétně se jednalo o Základní školu a Mateřskou školu Lyčkovo náměstí (Praha 8), Základní škola Sázavská (Praha 2) a Střední škola a Základní škola Lipník nad Bečvou.

Pozorování probíhalo při běžném režimu přípravných tříd, a proto jsem měla šanci nahlédnout do klasického dne přípravné třídy a zároveň se mi naskytla i možnost s jednou přípravnou třídou navštívit dopravní hřiště, na které měli v plánu se vydat, protože jejich měsíčním tématem byla doprava a bezpečnost. Děti na mne reagovaly dobře, paní učitelky mě představily a řekly dětem, proč jsem je přišla navštívit. Při opakované návštěvě na dětech šlo vidět, že už ví, kdo jsem, a většina se mnou neměla problém komunikovat, dokonce častokrát zájem o komunikaci se mnou vyplynul z jejich strany.

Rozhovor s učitelkami přípravných tříd probíhal v průběhu dne, kdy jsem prováděla v přípravných třídách pozorování. Paní učitelky se mi věnovaly během přestávek, volné hry dětí či při pobytu na zahradě. V případě potřeby mi věnovaly čas po skončení vyučování, kdy již nebyly přítomny děti. Rozhovor byl polostrukturovaný, měla jsem určitou osnovu, na kterou se budu ptát, ale během rozhovoru mě napadaly další věci, co bych ráda věděla či

jsem se doptávala, když mi odpověď nebyla dostatečně jasná nebo mě zajímala více do hloubky. Paní učitelky byly velice vstřícné a na všechny otázky odpovídaly vždy svědomitě a promyšleně.

Dotazníky pro rodiče dětí navštěvujících přípravnou třídu jsem rozdala ve 3 přípravných třídách a jejich návratnost byla bohužel velice nízká, vrátilo se mi jich 20 ze 45, což činilo asi 44,45 % návratnost, a proto jsem zvolila formu dotazníkového šetření jen jako doplněk k pozorování a rozhovoru s učitelkami.

7 Charakteristika výzkumného souboru

Přípravné třídy pražské jsem si vybrala na doporučení od vyučující již z dřívější doby, kdy jsem se poprvé o přípravných třídách dozvěděla a vypracovávala jsem na ně seminární práci.

Přípravnou třídu v Lipníku nad Bečvou jsem si vybrala proto, že jsem do svého výzkumu chtěla zařadit i přípravné třídy mimo Prahu a přípravná třída v Lipníku nad Bečvou byla nejbližší mému rodnému městu. Výběr této třídy byl také proto, že vím, že ve městě Lipník nad Bečvou žijí lidé se sociálním znevýhodněním a tak jsem se chtěla přesvědčit, zda se to ukáže i v přípravné třídě a bude v ní větší procento dětí se sociokulturním znevýhodněním oproti třídám v Praze.

Všechny základní školy, při kterých jsou přípravné třídy, které jsem navštívila, jsou celkem velké, kapacita žáků se pohybuje mezi 133 – 500 žáky.

Základní škola Lyčkovo náměstí má kapacitu 500 žáků, na prvním stupni měla v tomto roce otevřeny tři třídy na každý ročník, na druhém stupni pak dvě třídy na ročník. Tato základní škola se nazývá „Smysluplná škola“ a má 10 zásad, podle kterých probíhá vzdělávání.

1. Navazující vzdělávání od 3 do 15 let
2. Férová škola – inkluzivní program
3. Efektivní výuky
4. Smysluplné hodnocení
5. Příjemné klima školy
6. Smysluplné trávení volného času
7. Kvalitní pedagogický sbor
8. Moderní vybavení školy
9. Ekoškola
10. Partnerství s rodiči

Základní škola Lyčkovo náměstí má ve svém Školním vzdělávacím programu pro základní školy uvedena inkluzivní podpůrná opatření v kapitole, která definuje zabezpečení výuky

pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedno z podpůrných opatření se týká právě přípravných tříd („*Otevření přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí*“). V tomto opatření je uvedeno, že zřizované přípravné třídy jsou určeny pro děti bez základních návyků, které jsou potřeba pro úspěšné zahájení povinné školní docházky a pro děti, které nenavštěvovaly mateřskou školu či ji navštěvovaly jen krátkou dobu. Dále je také uvedeno, že tyto případy jsou převážně u dětí romského původu a právě pro ně by měly být přípravné třídy na této škole zřizovány.

Základní škola Sázavská je oproti předchozí škole menší, její kapacita je 200 žáků. Cílem školy je: „*poskytnout komplex vědomostí, dovedností a návyků a informační gramotnost odpovídající základnímu vzdělání.*“ (web ZŠ Sázavská) Na druhém stupni této základní školy pak mají rozšířenou výuku tělesné výchovy se zaměřením na gymnastiku a plavání a spolupracují se sportovním klubem.

Školní vzdělávací program pro přípravnou třídu základní školy Sázavská je zaměřený hlavně na dvě skupiny dětí a to na děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí a na děti cizince. Cílem přípravné třídy je zajistit intenzivní přípravu na školu, což umožňuje malý počet žáků ve třídě a také je zde pro děti cizince větší prostor pro rozvoj českého jazyka. Základní škola Sázavská má také program „Český jazyk pro cizince“, takže děti cizinci mají i po absolvování přípravné třídy podporu v rozvoji jejich českého jazyka.

Střední škola a Základní škola Lipník nad Bečvou má kapacitu 133 žáků, z toho na základní škole 105. Základní škola je určena pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a k jejich vzdělávání využívá podpůrných prostředků. I přes to, že je tato základní (i střední) škola určená žákům se specifickými vzdělávacími požadavky zřizují přípravnou třídu základní školy nikoliv přípravný stupeň základní školy speciální.

Školní vzdělávací program přípravné třídy v Lipníku nad Bečvou je připodobňován vytváření mozaiky z barevných kamínek, kdy úkolem je vytvořit ji co nejvíce barevnou. Kamínky představují dílčí cíle a kompetence, kterých děti mají dosáhnout. Kamínky neboli cíle, kompetence na sebe navazují a navzájem se doplňují. Kamínky mají různé barvy podle toho, do jaké vzdělávací oblasti patří. Mají zde také zakotveno, že vzdělávání má být založeno na metodách přímých zážitků, má využívat dětskou přirozenou zvědavost a potřebu objevovat,

vést děti k individuální práci, probouzet v dětech zájem a chuť dívat se kolem sebe, naslouchat, objevovat a také mít odvahu ukázat to, co již samotné umí. Tento vzdělávací program má dětem umožnit nalézat cesty tvořivým myšlením a vlastním způsobem.

V každé, mnou navštívené, třídě byl maximální možný počet přihlášených dětí, což je 15 dětí. V pražských třídách byly děti jak s odkladem školní docházky, tak děti cizinců a spíše méně dětí romského původu, naopak v přípravné třídě v Lipníku nad Bečvou byly děti převážně romské se sociokulturním znevýhodněním. Přehled počtů a skladby dětí uvádím pro lepší přehlednost níže do tabulky. Třídy jsou seřazeny následovně: 1. a 2. přípravné třídy Lyčkovo náměstí, 3. třída je při základní škole Sázavská a poslední je přípravná třída z Lipníku nad Bečvou. Lze si povšimnout, že první tři pražské třídy jsou si skladbou dětí podobné, přípravná třída z Lipníku nad Bečvou se liší.

Třída	chlapců	dívek	předškolní	odklad školní docházky	jiný mateřský jazyk než český	bilingvní rodina	romský původ
1	11	4	2	13	3	1	1
2	12	3	1	14	1	1	3
3	11	4	2	13	2	1	1
4	6	9	10	5	0	12 (ČJ s romštinou)	12

Ve dvou přípravných třídách byl asistent pedagoga, v jedné pražské přípravné třídě byl asistent pedagoga udělen přímo jednomu konkrétnímu dítěti, u kterého je podezření na poruchu autistického spektra, avšak paní asistentka zastávala pozici jako zcela běžný asistent pedagoga pro celou třídu, pokud mělo problém nějaké jiné dítě, než „to její“, ráda mu pomohla a je nápomocná paní učitelce v průběhu celého vyučování. Ve druhé přípravné třídě to pak byla „romská asistentka“, která byla ve třídě z důvodu zjednodušení komunikace mezi učitelem a rodiči a také zastávala funkci vychovatelky po ukončení vyučování. Během vyučování však obě asistentky působily jako další učitel do třídy a myslím si, že tak to vnímají i děti.

8 Získaná data z výzkumného šetření a jejich interpretace

Pro své výzkumné šetření jsem si zvolila pozorování, rozhovor a jako doplněk dotazník.

8.1 Výzkumné šetření – Pozorování

Při pozorování práce v přípravných třídách jsem se zaměřovala na chod třídy, na to, jak probíhá ranní předávání dětí do přípravné třídy, zda mohou děti navštěvovat ranní družinu a zda si je přebírá osobně paní učitelka a tak má možnost každodenního kontaktu s rodiči dětí. Také na to, zda mají děti možnost v době přestávek navštěvovat spolužáky z jiných tříd a mohou tedy vytvářet sociální vztahy i mimo svou třídu. Součástí práce učitele přípravné třídy je i časové plánování a použití určité metody vedení výuky, což bylo také mým cílem prozkoumat a navzájem porovnat plánování a vedení výuky mezi učitelkami, které jsem měla možnost při práci s dětmi v přípravné třídě vidět.

Na základě mého výzkumného šetření jsem zjistila, že ve všech přípravných třídách je určitým způsobem chod třídy stejný. Děti mají ráno zpravidla prostor pro volnou hru a navazování sociálních vztahů. Většina učitelek tento a každý další čas, kdy děti přímo „nevyučuje“, využívá pro individuální práci s dětmi, pokud například ví, že některé dítě má problém s úkoly na rozvoj prostorové orientace, nejčastěji ráno při volné hře, dítěti nabídne individuální činnost. I v tomto případě však učitelé dbají na individuální přístup k dětem a jejich individuální potřeby, to znamená, že dětem aktivity nabízejí, nikdy je však do ničeho zbytečně nenutí a pokud má dítě potřebu si hrát, učitelky jej nechají.

Ranní předávání dětí probíhalo vždy mezi 7.40-8.00 ve všech třídách. Rodiče vodí děti přímo do přípravné třídy a tak mají učitelé možnost každodenního kontaktu s rodičem, což je podle mého názoru velice důležité a i samotné učitelky mne na to upozorňovaly. Nezapomněly však zmínit, že tento kontakt je vždy jen velice krátkodobý a funguje spíše k rychlému předání nejn nutnějších informací, často k domluvení se na osobní schůzce, pokud má jedna nebo druhá strana nějaký problém a je potřeba jej řešit. Odpoledne jde většina dětí do školní družiny, kde je s nimi již vychovatel družiny a tak učitelé nemají šanci se s rodiči vidět jindy, než ráno. Pokud děti do odpolední družiny nechodí, rodiče si je vyzvedávají po skončení vyučování, případně po obědě.

Na většině mnou navštívených škol fungovala ranní školní družina, avšak ta byla jen pro děti Základní školy a děti z přípravných tříd neměly možnost do ranní školní družiny chodit.

Co se týče navazování sociálních kontaktů mimo přípravnou třídu o přestávkách, tak u dvou přípravných tříd to není možné a to z důvodu umístění těchto tříd, které jsou umístěny na patro, kde žádné další třídy nejsou. Děti z pražské přípravné třídy se však potkávají s dětmi ze základní školy v družině po skončení vyučování, děti z přípravné třídy v Lipníku nad Bečvou mají svůj odpolední program jen pro děti z přípravné třídy, který vede paní asistentka pedagoga již bez přítomnosti paní učitelky. U dalších dvou přípravných tříd je navštěvování dětí o volných chvílích a přestávkách možné, avšak se jedná o základní školu, u které jsou obě tyto dvě přípravné třídy zřízeny ve vedlejší budově školní družiny a tak se děti mohou navštěvovat a navazovat sociální vztahy mezi sebou mezi přípravnými třídami, ale se spolužáky ze základní školy se setkávají také, jako v předchozím případě, až ve školní odpolední družině.

Časové plánování výuky měly všechny paní učitelky dopředu nastavené, určité body jako konec ranní hry, svačina či odchod na pobyt venku, byly každý den stejné, avšak mezitím, s plánováním časových úseků, mohou pracovat individuálně. Aktivně přizpůsobují program a náročnost úkolů výši aktivity, koncentraci a vůbec naladěnosti dětí. Všechny učitelky mnou pozorovaných přípravných tříd využívaly „frontální učení“, ale i přes to ke všem dětem přistupovaly individuálně. Frontální metodou učení bych nazvala jen čistě práci u stolečků a frontálnost se týká hlavně zadání úkolu, který paní učitelky zadávají čistě frontálně, avšak poté hned chodily mezi dětmi a individuálně jim dovysvětlily, co mají za úkol, případně je pochválí za splnění úkolu. Volbu frontálního učení k typu práce, která v přípravných třídách probíhá, chápu, avšak v RVP PV je hlavní důraz na metody práce, které se maximálně přizpůsobují vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním individuálním potřebám dětí předškolního věku. Je zde přímo uvedeno, že nejvhodnější metody práce jsou prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi dětí. Je potřeba dbát na dostatečnou míru situačního a spontánního učení a právě spontánnost mi částečně v přípravné třídě chyběla. Nemůžu však říci, že by se snad spontánnost vůbec nevyskytovala, avšak u práce u stolečků nebyla. Děti pracovaly převážně s pracovními sešity či pracovními listy a učily se, že musí pracovat přesně podle pokynů, nebyl zde moc velký

prostor pro spontánní aktivity. Avšak v dalších situacích a aktivitách, dá se říci, že při čemkoliv jiném, co děti dělaly, při volné hře nebo při svačení, učitelky dbaly na to, aby se děti prostřednictvím těchto aktivit učily a rozvíjely se. Děti mají povinnosti, které musí plnit a pravidla, která musí dodržovat a navzájem se „kontrolují“.

Zpětnou vazbu na to, jak pracují a jak se chovají, děti dostávají ihned. Učitelky si dávaly záležet na tom, aby děti v případě nutnosti napomenuly a sdělily jim, že to co zrovna dělají, se jim nelíbí a budou muset udělat určitá opatření, jako například neudělení tečky, či horšího smajlíka do notýsku atp. Na druhou stranu však učitelky věnovaly velkou pozornost také tomu, aby aktivně komentovaly dobré chování a pracovitost u dětí, případně motivovaly a ujišťovaly děti v tom, že vidí, že se snaží a že si toho váží, zaměřovaly se hlavně na hodnocení snahy, hodnocení samotných výsledků je druhotné. Všechny učitelky přistupovaly ke všem dětem s velkým respektem a to samé vyžadovaly i od dětí směrem k sobě a mezi dětmi navzájem.

Přípravné třídy musejí mít svůj vlastní vzdělávací program, který se řídí podle RVP PV a mne zajímalo, jestli to tak opravdu v přípravných třídách je a mohu říci, že v mnou navštívených třídách, měla každá vypracovaný Školní vzdělávací program a asi dvě učitelky mi řekly, že při plánování mají po ruce také RVP ZV a určité cíle, aktivity atd. plní i z něj. Dle jejich názoru jsou v určitých oblastech některé děti dál a potřebují se již posunout, v čemž jim pomáhá právě kombinace RVP PV a RVP ZV. Přípravnou třídu chápu jako mezistupeň mezi mateřskou a základní školou a myslím, že i mnoho rodičů a učitelů to takto vnímá a proto si nemyslím, že kombinace RVP PV a RVP ZV by měla být špatně. V ideálním případě by, podle mě, bylo vhodné, kdyby vznikl samostatný dokument, který se zabývá pouze přípravnými třídami a vycházel by právě z kombinace více zmíněných programů. V takovém případě, by nedocházelo k rozporu v tom, že by se v přípravných třídách nemělo vyskytovat frontální učení, které se však stejně využívá.

Hlavním výstupem mého pozorování je srovnání celkové atmosféry a rozmanitosti dětí přicházejících do přípravných tříd, které jsem navštívila. Přípravné třídy, které jsem navštívila v Praze, bych řekla, že si jsou velice podobné, skladba dětí je také ve všech třídách obdobná a celkově bych řekla, že mezi nimi nejsou až tak velké rozdíly. Velký rozdíl však přichází v porovnávání s přípravnou třídou z Lipníku nad Bečvou. Tato třída je celá složena

z dětí se sociokulturním znevýhodněním, převážně romské děti. Již při ranní hře jsou vidět rozdíly, tyto děti jsou více hlučné, jsou temperamentní a jejich koncentrace na vypracování úkolů je nižší. V této třídě mají i velkou zkušenost s tím, že děti do třídy přicházejí jako regulérní předškoláci a po roce v přípravné třídě přesto dostanou odklad povinné školní docházky a v přípravce zůstávají ještě další rok. Paní učitelka tvrdí, že je to účinné, protože většina dětí nechodila před přípravnou třídou do mateřské školy a jeden rok jim na dohnání všech dovedností, schopností a návyků nestačí.

Při zjišťování a vyhledávání si informací o přípravných třídách jsem se několikrát setkala s názory, že jsou přípravné třídy zbytečné a že jsou dalším způsobem segregace dětí. Tento názor jsem negovala a měla pocit, že není správný, až do doby, než jsem byla na pozorování právě v naposledy zmíněné přípravné třídě v Lipníku nad Bečvou. V této třídě mě problém se segregací dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí napadl velice brzy, dalo by se říct okamžitě. Paní učitelka z této třídy mi však tvrdila, že velká většina dětí nastupuje na klasické základní školy hlavního vzdělávacího proudu a že s adaptací nezaznamenala žádné větší problémy, spíše naopak se jí dostává pozitivní zpětná vazba. Osobně si však myslím, že „pražský model“, kde se v přípravných třídách setkávají děti s rozdílnými důvody přijetí do přípravné třídy, je použitelnější, smysluplnější a opravdu jsem zde nezaznamenala žádný náznak segregace dětí, na rozdíl od přípravné třídy v Lipníku nad Bečvou. Věřím však, že od nového školního roku možná nastanou ve skladbě dětí v přípravných třídách změny, protože s novelou Školského zákona se přípravná třída otevírá všem dětem a tak je velice pravděpodobné, že se skladba dětí i v menších městech, kde je například absence dětí s kulturním znevýhodněním, dětí cizinců, změní a přípravné třídy budou více heterogenní.

8.2 Výzkumné šetření - Rozhovor s učiteli

Při rozhovorech s učitelkami přípravných tříd jsem se ptala na jejich vzdělání, dobu, jak dlouho již pracují v přípravné třídě, jak probíhá komunikace mezi nimi a rodiči a jakými komunikačními kanály. Dále také na to, zda spolupracují s mateřskou či základní školou při které je jejich přípravná třída zřízena a v případě že ano, tak jakým způsobem spolupracují. V neposlední řadě jsem se ptala na jejich největší obtíže při práci v přípravné třídě, co jim osobně nejvíce vadí a jejich práci ztěžuje.

Rozhovor byl polostrukturovaný a během mého výzkumného šetření se mi podařilo oslovit a udělat rozhovor se čtyřmi učitelkami přípravných tříd a jednou paní asistentkou pedagoga.

Vzdělání mají všechny paní učitelky i paní asistentka vysokoškolské, tři paní učitelky mají magisterský obor, zaměřeni na speciální pedagogiku či předškolní vzdělávání, poslední paní učitelka má kombinaci učitelství pro první stupeň a zároveň i speciální pedagogiku. Paní učitelka a asistentka pedagoga, mají obory bakalářské. Paní učitelka se zaměřením na speciální pedagogiku, paní asistentka na sociální pedagogiku.

Všechny učitelky, které jsem měla možnost při jejich práci s dětmi v přípravné třídě pozorovat, mají tedy pedagogické vzdělání a můžeme si povšimnout, že speciální pedagogika je dokonce u tří z pěti učitelek i přes to, že podle zákona jim stačí vzdělání s kvalifikací učitele mateřské školy či učitele prvního stupně, což je podle mého názoru velice dobře, protože pro děti s určitými vzdělávacími problémy je velkou výhodou mít u sebe neustále speciálního pedagoga, který přesně ví, jak má takovéto děti vzdělávat a jak jim co nejvíce cestu vzděláváním usnadnit.

Dále mne zajímalo, jak dlouho již paní učitelky pracují v přípravných třídách. Shodou okolností tři ze čtyř paní učitelek pracují v přípravné třídě již pátý školní rok, jedna paní učitelka má za sebou první školní rok v přípravné třídě s tím, že její třída vznikla v pořadí jako druhá u jedné základní školy. Všechny paní učitelky před prací v přípravné třídě pracovaly buďto jako paní učitelky v mateřských školách či jako paní učitelky na základních školách, takže jejich předchozí praxe v práci s dětmi byla u všech celkem vysoká a osobně si neumím příliš představit, že by do přípravné třídy přišel někdo úplně bez praxe ve školském zařízení pro děti tohoto věku.

Při komunikaci s rodiči učitelky nejraději volí osobní kontakt, který je, sice v omezeném čase, možný každý den ráno při předávání dětí. Nedá se říci, že by ráno učitelky s rodiči řešily vážné problémy, ale na předání nejdůležitějších informací je to dostačující. Na rozdíl od první třídy základní školy je to velká výhoda jak pro rodiče, tak pro učitele, že mají možnost tohoto každodenního kontaktu. V první třídě totiž často ani k tomuto krátkému setkávání nedochází, mnoho dětí navštěvuje ranní i odpolední družinu, či děti vyzvedávají například sourozenci atp. V případě větších problémů se učitelky s rodiči domluví na osobní schůzce.

Osobně vidím velkou výhodu v tom, že se i rodiče naučí dostávat zpětnou vazbu od učitelek a je tedy pravděpodobné, že ji budou požadovat i nadále, aby mohli být svému dítěti nápomocni i na základní škole.

Dalšími komunikačními kanály, které učitelky využívají je telefonní či emailový kontakt, poté také pravidelné třídní schůzky, které se konají zpravidla dvakrát za rok a ve většině přípravných tříd existuje systém tzv. „notýsků/deničků“, které by se daly přirovnat žákovské knížce. Ty však neslouží k hodnocení výkonů dětí, ale právě jako možnost předat rodičům informace. Jedna paní učitelka má ještě navíc systém jen pro některé, problémovější, žáky, kteří dostávají do deničku každý den jedno ze tří razítek, podle toho, jak se přes den chovali a jak pracovali. Rodiče tak mají každodenní zpětnou vazbu a mohou případně učitelce pomoci, když například vidí, že chování jejich dítěte nebylo vhodné. Zároveň to také funguje jako motivace pro samotné děti, které se snaží dostat co nejlepší razítko.

Spolupráce přípravné třídy se základní školou funguje celkem dobře ve všech mnou navštívených třídách. Vždy je založena minimálně na užívání společných prostor, což dětem, které zůstávají na základní škole i po skončení docházky do přípravné třídy, pomáhá v adaptaci na školu, protože prostory již znají a ví „jak to chodí“. Dalším druhem spolupráce je společné užívání družiny, jídelny, popřípadě šaten, kde se děti setkávají i s ostatními dětmi ze základní školy. Některé učitelky přípravných tříd využívají také akce určené pro první stupeň základní školy. Děti z přípravných tříd tak mají možnost seznámit se nejen s dětmi ze základní školy, které budou jejich starší spolužáci, ale také s učitelkami, se kterými se budou pravděpodobně vídat po nástupu do povinného vzdělávání.

Spolupráce s mateřskými školami již není tak intenzivní, někde zcela chybí, což mě velmi překvapilo, protože přece jen přípravná třída pracuje podle RVP PV. Jedním příkladem spolupráce přípravné třídy je spolupráce s mateřskou školou, kde probíhá projekt tzv. „Škola nanečisto“. Projekt se uskutečňuje v druhé polovině roku a to dvakrát týdně po dobu jedné hodiny. Žákům se pomáhá seznámit se se školou a jejím prostředím, vytvořit vstřícný vztah ke škole a také prohlubovat vědomosti a dovednosti a tím pomoci zvládnout první ročník základní školy. Zároveň pedagogové „vytipují“ děti, u kterých si myslí, že by pro ně byla přípravná třída vhodná, což předají dále rodičům jako doporučení pro zvážení, zda nechtějí své dítě do přípravné třídy umístit.

Poslední věcí, která mě při rozhovoru s učitelkami zajímala, byly jejich největší osobní obtíže při práci v přípravných třídách, co nejvíce jim svazuje ruce a brání jim tuto práci vykonávat podle jejich představ. A důvody byly, dá se říci, jen tři.

První byla špatná komunikace s rodiči, druhý legislativa, ukotvení v zákoně a financování. Paní učitelky si často stěžují, že komunikace s rodiči není dostačující a že jejich nespolupráce jim brání ve vzdělávání jejich dětí. Častým problémem je neochota spolupracovat na úkolech dětí či dostatečné materiální zajištění, opakované neobstarání základních psacích potřeb či dalších pomůcek, které děti potřebují. Dále také opakované pozdní příchody či úplná absence dětí, čímž ovšem nejvíce rodiče ubližují svým dětem a to tím, že jim znemožňují systematickou práci v přípravné třídě, dětem častokrát utíkají souvislosti a nestíhají ostatní spolužáky.

Druhou zmiňovanou obtíží bylo nedostatečné ukotvení v zákoně, špatné legislativní podmínky. Jedna z učitelek uvedla, že jí chybí něco, o co by se mohla opřít v práci s dětmi, přímo řekla, že: „nikde není přesně stanoveno, co mají děti v přípravné třídě dělat“.

Otázkou je, zda je legislativa opravdu nedostatečná či je jen pro učitelky nepřístupná anebo nesrozumitelná. Na druhou stranu je pravda, že máme RVP pro předškolní vzdělávání a jiný pro základní vzdělávání, ale čistě pro přípravné třídy takový program neexistuje, protože se přípravné třídy řídí RVP PV. Logicky z toho vyplývá, že se v přípravných třídách učí podle stejného programu jako v mateřských školách, avšak úplně stejnou náplň výuka v přípravných třídách mít nemá, protože v tom případě by se nemusely zřizovat. To je, dle mého názoru, největší problém, nebo spíše nejistota, učitelek přípravných tříd. Vyučují podle Školních vzdělávacích plánů, které si vytvořily podle RVP PV, ale zároveň se snaží vytvořit jakýsi „mezistupeň“ mezi mateřskou školou a základní školou tak, aby děti co možná nejlépe připravily do první třídy.

Poslední zmíněnou obtíží bylo financování přípravných tříd, kdy si učitelky stěžují, že nemají dostatek financí na dostatečné materiální vybavení třídy a také zaznělo, že jejich platové ohodnocení je hodně závislé na rozhodnutí ředitele, což se jim příliš nelíbí.

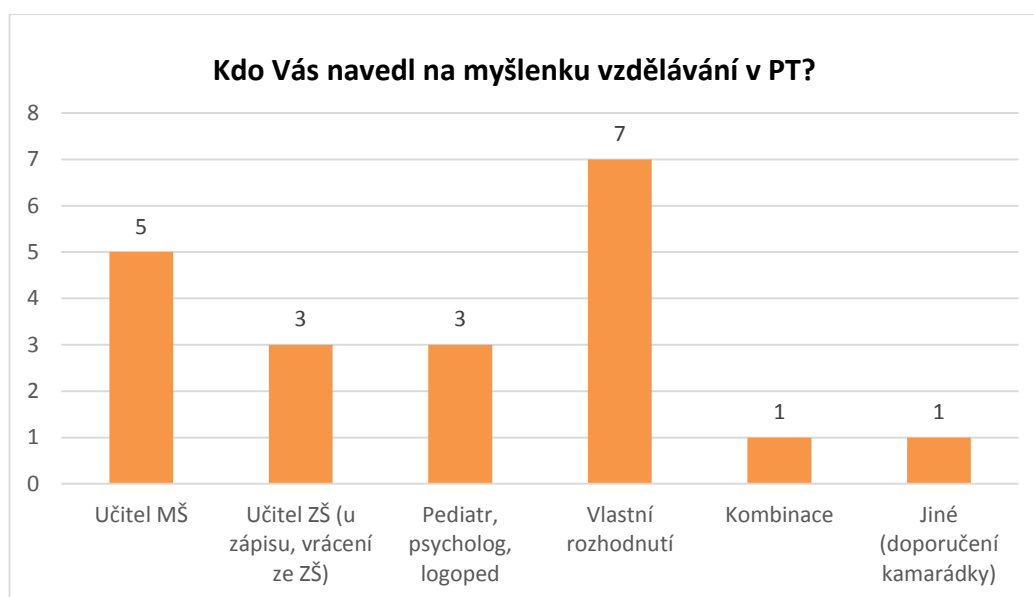
8.3 Výzkumné šetření – dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče jsem rozdala ve třech třídách a jejich návratnost byla cca 44,45%. Protože jsem očekávala, že návratnost dotazníků nebude příliš velká, zvolila jsem dotazník pro rodiče jen jako doplněk ke svému výzkumnému šetření, jen jako malý náhled na názor rodičů a jejich spokojenost s přípravnými třídami.

První otázkou bylo jen zjištění, zda má rodič ve třídě chlapce či dívku. Chlapce mělo dvanáct rodičů, dívku osm.

Druhou otázkou bylo, kdo rodiče navedl na myšlenku umístění jejich dítěte do přípravné třídy. Nejvíce rodičů, 35%, odpovědělo, že to bylo čistě jejich rozhodnutí. Často se také objevovaly komentáře, že již starší sourozenec do přípravné třídy chodil, či chodí na základní školu, při které je přípravná třída zřízena a tak o tom rodiče začali uvažovat. Druhou nejčastější odpovědí bylo, 25%, že s nápadem přišel pedagog mateřské školy, kterou dítě navštěvuje. Dalších 15% rodičů odpovědělo, že jim to bylo navrženo u zápisu či učitelem v průběhu prvního pololetí na základní škole (odložený odklad) a stejně tak 15% rodičů řeklo, že jim to poradil lékař (pediatr, psycholog či logoped). Jeden rodič přiznal, že mu přípravnou třídu doporučil známý a jeden rodič uvedl kombinaci možností, kdy dostal doporučení od učitelky z mateřské školy, aby s dítětem zašel na psychologické vyšetření, kde mu bylo taktéž doporučeno zvažování přípravné třídy. (graf č. 1)

Graf č. 1

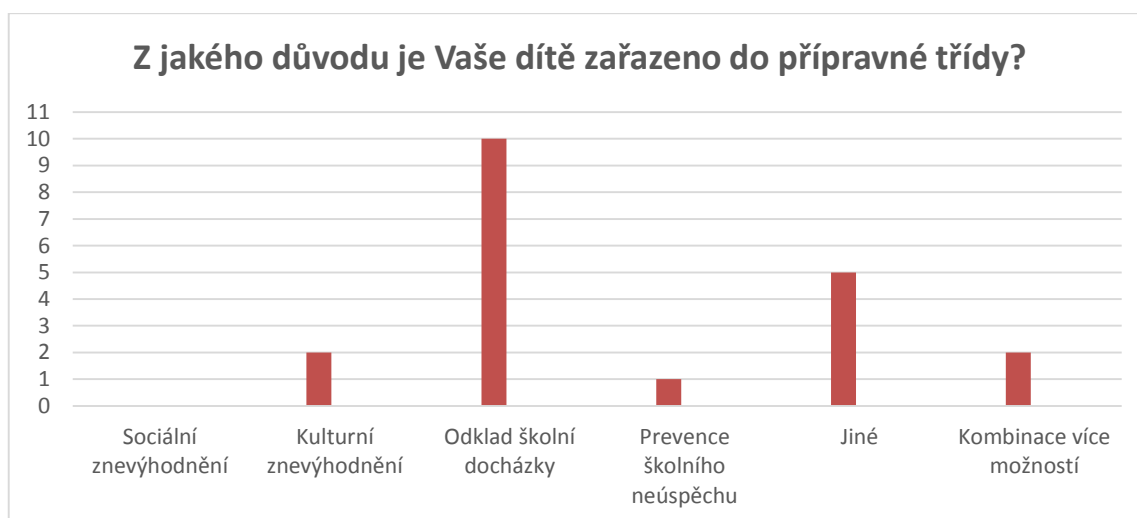
Dále jsem se rodičů ptala, co byl jejich důvod pro to, aby umístili jejich dítě do přípravné třídy. Nejvíce rodičů se shodlo na odpovědi B), odklad školní docházky. Zvolilo ji celkem deset rodičů z dvaceti, což je celých 50% s tím, že další dva rodiče zvolili kombinaci dvou možností, přičemž v každé kombinaci byl opět zvolen odklad školní docházky s další možností. V jedné kombinaci to bylo kulturní znevýhodnění, v druhé pak „jiné“, kdy rodič doplnil, že dítě neudrží pozornost.

Samostatně možnost „jiné“ označilo pět rodičů. Jako důvod uvedli například, že je jejich dítě „přezrálé“ pro mateřskou školu, další rok v ní by jej nikam neposunul a dítě by rok stagnovalo, ale zároveň je „nezralé“ pro základní školu, kde by mu hrozila školní neúspěšnost. Školní neúspěšnost byl také jeden z důvodů, proč jeden rodič umístil své dítě do přípravné třídy, kdy jeho dítě dostalo dodatečný odklad školní docházky a z první třídy ho přesunuli do přípravné třídy.

Další možností, kterou rodiče volili, bylo kulturní znevýhodnění, které se ovšem objevilo jen ve dvou případech a v jedné, již výše zmíněné, kombinaci možností. Jako prevenci školního neúspěchu, zvláště pro děti bez předchozí docházky do mateřské školy, zvolil jen jeden rodič z mnou oslovených.

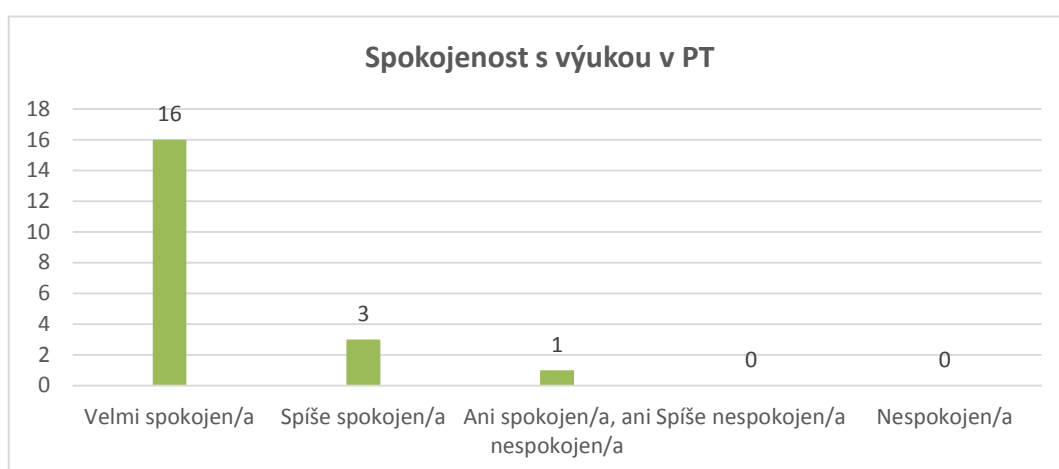
Možnost „sociálního znevýhodnění“ neoznačil ani jeden rodič, což je podle mého názoru hlavně z toho důvodu, že se někteří rodiče přiklonili raději k možnosti B), odklad školní docházky, a nechtěli to více rozebírat. (graf č. 2)

Graf č. 2

Další informací, která mne zajímala, bylo, zda a do jaké míry jsou rodiče spokojeni s přípravnou třídou. Rodiče měli na výběr z pěti možností, kdy nejvíce rodičů zvolilo, že jsou s přípravnou třídou „velmi spokojeni“, celých 80%. Tři rodiče, 15%, odpověděli, že jsou „spíše spokojeni“ a pouze jeden rodič, 5%, uvedl, že není „ani spokojen/ani nespokojen“. Žádný z rodičů neuvedl, že by byl „spíše nespokojen“ či dokonce „nespokojen“. Vyhodnocení této otázky zajímalo také samotné učitelky, které byly spokojené s hodnocením rodičů. (graf č. 3)

Graf č. 3

Poslední otázkou bylo, zda rodiče na dítěti pozorují pozitivní změny v jeho vývoji a popřípadě jaké. Kromě jednoho rodiče, všichni ostatní uvedli, že pozorují pozitivní změny ve vývoji svého dítěte.

Odpovědi rodičů byly pestré, rodiče zmiňovali vývoj v samostatnosti, zvýšeném sebevědomí, zlepšení soustředěnosti, koncentrace, celkově vývoj v sociálním vývoji dětí, návyk na školní režim, řád a pravidla, což rodiče hodnotí velmi kladně pro budoucí nástup na základní školu. Děti se také zlepšují v jemné motorice a grafomotorice, v řeči díky logopedické přípravě a některé děti začnou v přípravné třídě již psát a počítat. Velká část rodičů vývoj svých dětí vidí jako celkový, komplexní vývoj ve všech směrech.

Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo vystihnout, jakou změnou prošly přípravné třídy, jak fungují, jaké metody využívají pedagogové, jaká je organizace tohoto vzdělávání a také názor rodičů na vzdělávání dětí v přípravných třídách.

Při shromažďování informací o přípravných třídách a získávání názorů učitelů a rodičů jsem se nepotkala s vážnějšími problémy. Drobným problémem však bylo získávání informací o přípravných třídách, které jsou převážně v publikacích ukryté. Tyto publikace však nejsou primárně věnovány přípravným třídám, a tak bylo často těžké, tyto informace vyhledat. Další komplikací pak byla novela zákona o přípravných třídách, která přišla v průběhu zpracovávání této bakalářské práce.

Při dotazníkovém šetření jsem rozdala dotazník rodičům ve třech přípravných třídách. Většina rodičů dotazníku porozuměla a s vyplněním neměli problém. Někteří rodiče však měli malé nesrovnalosti a proto bych v případě opakování tohoto šetření spíše využila metodu ankety. Pomocí ankety bych se na stejné otázky rodičů ptala osobně a v případě neporozumění bych mohla otázky individuálně dovysvětlit. Také bych přidala otázky, zda dítě navštěvovalo mateřskou školu před nástupem do přípravné třídy, popřípadě jak dlouho. Další otázky, která mne napadly po ukončení šetření, by byly, zda dítě má sourozence a v jakém věku a jaká je dosažená úroveň vzdělání rodičů.

Závěr

Záměrem bakalářské práce bylo získat informace a celkový pohled na přípravné třídy, na jejich fungování a získat názor pedagogů a samotných rodičů. Přípravné třídy aktuálně prochází legislativní proměnou, která zpřístupňuje vzdělávání v přípravných třídách větší skupině dětí a tak je toto téma diskutováno i širší veřejností.

Bakalářská práce je dělena na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. Teoretická část je dělena do tří kapitol. Popisuje historický vývoj přípravných tříd a s legislativní zakotvení. V teoretické části bakalářské práce získáváme kompletní informace o přípravných třídách, o programu, diagnostických činnostech a seznamujeme se s cíli vzdělávání. Dále si můžeme vytvořit obraz o dítěti, které do přípravné třídy přichází a seznámit se s důvody kvůli kterým bývají děti do přípravných tříd posílány a podmínkami pro jejich přijetí.

Praktická část bakalářské práce měla za úkol zjistit, zda jsou v přípravných třídách dodržovány předpisy a zda mají třídy vypracovány školní vzdělávací programy. Dozvídáme se, že si učitelé pomáhají programy pro základní vzdělání a také se rozcházejí s metodou výuky (frontální učení) v konfrontaci s RVP PV. Nedostatky jsou také v materiálním vybavení přípravných tříd. Teoretická část také odpovídá na výzkumné otázky a to tak, že přípravné třídy spolupracují určitým způsobem se základní školou a některé i s mateřskou. Odpovídají na to, jaké jsou osobní těžkosti pedagogů přípravných tříd a popisují skladbu dětí v jednotlivých přípravných třídách. Největším problémem pedagogů obvykle bývá komunikace s rodiči a nedostatečná podpora legislativy.

Díky této bakalářské práci jsem se mohla hlouběji ponořit do problematiky přípravných tříd. Získala jsem kompletní náhled na to, jak a pro koho fungují tyto třídy a to díky osobním opakovaným návštěvám přípravných tříd a rozhovorům s učitelkami. Vytvořila jsem si komplexní představu, jak to v přípravných třídách funguje a měla jsem možnost vidět i třídy s velice rozdílnou skladbou dětí. Můj názor na přípravné třídy se příliš nezměnil.

Důvody k vybrání tohoto tématu bakalářské práce byly mé pochybnosti o nutnosti existence přípravných tříd. Nechci říct, že by byly přípravné třídy neefektivní a že nemají pozitivní výsledky. Má otázka však zní: „Je potřeba tyto děti vyřazovat a segregovat do těchto speciálních tříd, které pro ně musejí být extra zřizovány?“. Myslím si, že ne a že by tyto děti

mohly a měly zůstat v mateřských školách. Jako budoucí učitelka mateřské školy si však uvědomuji, že ve stávající situaci to není zcela možné. V dnešních státních mateřských školách je většinou více než 25 dětí v jedné třídě zpravidla na jednu učitelku, což celkem znemožňuje individuální přístup k dětem. Při představě, že bychom k nim přidali ještě například děti se sociokulturním znevýhodněním, které mají problémy i se základní sebeobsluhou, nemá pedagog žádný prostor k jakékoliv práci s dětmi. Z mateřských škol by se nejspíše staly „hlídárny“, kde by se hlavním cílem pedagogů stalo udržení bezpečnosti dětí.

V mnohých publikacích byly přípravné třídy zmiňovány hlavně pro malý počet dětí ve třídě. Z mého pohledu pokud počet dětí, má být hlavní předností pro zřízení přípravných tříd, tak nevidím důvod, proč místo toho nesnížit počet dětí v mateřských školách. Díky tomu by nevznikaly přípravné třídy podobné mnou navštívené třídě, kde kromě jednoho dítěte byly všechny děti z romských rodin a to já osobně považuji za segregaci.

Uvědomuji si, že přemístění dětí z přípravných tříd do mateřských škol nebo přesněji neumisťování dětí do přípravných tříd, by s sebou neslo potřebu změny stávající situace, ale z mého pohledu by toto řešení bylo pro děti vhodné a nebyla by nutnost zřizovat něco „nového“. Myslím si, že kdyby toto řešení mělo přinejmenším zamezit vzniku tříd s žáky ze stejnorodých skupin a jejich segregaci, mělo by to smysl.

Nechci však existenci přípravných tříd úplně zavrhnout, částečnou naději vidím ve změně zákona, která začne platit od nového školního roku, kdy se do přípravných tříd bude dostávat širší skupina dětí. Jestli to však pomůže a přípravné třídy svou podobu změní, to uvidíme až časem.

Seznam použitých informačních zdrojů

BALVÍN, Jaroslav. Romové a obecná škola: (přípravné ročníky a projekt "Začít spolu") : 5. setkání Hnutí R v ZŠ Karviná (Třída Družby) : 9.-10. května 1996. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1996, 121 s. ... setkání Hnutí R. ISBN 80-902-1493-2.

BALVÍN, Jaroslav. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. Vyd. 1. Praha: Radix, 2004, 206 s. ISBN 80-86031-48-9.

BARTOŇOVÁ, Miroslava, Ilona BYTEŠNÍKOVÁ a Marie VÍTKOVÁ. *Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřské škole*. Brno: Paido, 2012, 273 s. ISBN 978-80-7315-237-6.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: rozšířený a aktualizovaný modelový program (dokument a metodika)*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 220 s. ISBN 80-7178-383-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 141 s. ISBN 978-80-247-4750-7.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 158 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.

NĚMEC, Jiří. Učitelé přípravných tříd v kontextu kvalitativního výzkumu. In *Pedagogický výzkum: reflexe společenských potřeb a očekávání*. 1. vyd. v Olomouci: Univerzita Palackého, 2005, 368 s. ISBN 80-244-1079-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Vyd. 1. Stařeč: Infra, 2004, c2005, 113 s. ISBN 80-86666-24-7.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV*. V Praze: VÚP, 2007, 48 s., [78] s. příl. v různém stránkování. ISBN 978-80-87000-10-6.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

SPILKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 311 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-942-9.

ŠIKULOVÁ, Renata a Iva KOŠEK BARTOŠOVÁ. *Společně to dokážeme: metodika pro učitele přípravných tříd*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011, 186 s. ISBN 978-80-7414-395-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 6. vyd. Praha: D H, 2014, 48 s. ISBN 978-80-87295-15-1.

Informační zdroje dostupné online:

ANGERMANNOVÁ, . Příbylo dětí, které se nedomluví. Zájem o nulté ročníky ZŠ je obrovský. *IDnes.cz* [online]. 11.září2013n. 1. [cit. 2015-06-04]. Dostupné z: http://usti.idnes.cz/nulty-rocnik-ve-skolach-v-usteckem-kraji-ff2-/usti-zpravy.aspx?c=A130911_1975860_usti-zpravy_alh

Koncepce včasné péče, 2005 - KONCEPCE (PROJEKT) VČASNÉ PÉČE O DĚTI ZE SOCIOKULTURNĚ ZNEVÝHODŇUJÍCÍHO PROSTŘEDÍ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ. *Databáze strategií* [online]. 2005 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: <http://databaze-strategie.cz/cz/msmt/strategie/koncepce-projekt-vcasne-pece-o-deti-ze-sociokulturne-znevychodnujiciho-prostredi-v-oblasti-vzdelavani>

Střední škola a Základní škola Lipník nad Bečvou [online]. 2012 [cit. 2015-05-28]. Dostupné z: <http://www.zslipnik.cz/>

ŠOTOLOVÁ, Eva. VZDĚLÁVÁNÍ ROMSKÝCH DĚTÍ V ČR SE ZAMĚŘENÍM NA PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY A ROMSKÉ PEDAGOGICKÉ ASISTENTY. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově* [online]. 2003, L III(1/2003): 79-83 [cit. 2015-05-18]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1875&lang=cs>

Vláda České republiky. *Usnesení vlády ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/usneseni-vlady-cr-ze-dne-29--rijna-1997-c--686-1429>

ZŠ a MŠ Lyčkovo náměstí [online]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.zs-ln.cz/>

ZŠ Sázavská Škola šancí [online]. 2011 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.zssazavska.cz/>

Zákony:

Metodický pokyn - Metodický pokyn Č. j. 25 484/2000-22

Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 82/2015 – novela Školského zákona

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Zápisní list

Příloha č. 2 – Ukázka režimu dne

Příloha č. 3 – Otázky pro učitelky

Příloha č. 4 – Dotazník pro rodiče – nevyplněný

Příloha č. 5 – Dotazník pro rodiče - vyplněný

Příloha č. 1 – Zápisní list

ZÁPISNÍ LIST O PŘIJETÍ DÍTĚTE DO PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY

jméno a příjmení dítěte			
datum a místo narození			
rodné číslo*		zdravotní pojišťovna*	
bydliště*		státní příslušnost*	

Navštěvoval mateřskou školu (ze které se odhlašuje):

.....

Případná zdravotní omezení:

Jiná upozornění zákonných zástupců:

Zákonný zástupce:

- příjmení matky:jméno:.....titul:.....
- bydliště (pokud je odlišné od bydliště dítěte):
.....
- telefonický a e-mailový kontakt:.....
- příjmení otce:.....jméno:.....titul:.....
- bydliště (pokud je odlišné od bydliště dítěte):
.....
- telefonický a e-mailový kontakt:.....

Datum:

Podpis zákonného zástupce dítěte:.....

Vyjádření školského poradenského zařízení:

Doporučuji – nedoporučuji¹ zařazení dítěte do přípravné třídy.

Stručné zdůvodnění:

Datum:

Razítko a podpis:

¹ Nehodící se škrtněte

1) Informovaný souhlas se zveřejňováním školních obrazových snímků

Fotografie zobrazující jednu nebo více identifikovatelných osob je jak osobním údajem ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (jedná se o citlivý údaj dle § 4 písm. b) tohoto zákona), tak předmětem ochrany osobnosti upravené občanským zákoníkem v § 11 a následující. Z obou těchto předpisů vyplývá, že pořízení a použití (resp. "zpracování" v terminologii zákona č. 101/2000 Sb.) fotografie podléhá souhlasu fyzické osoby, resp. v případě nezletilých žáků souhlasu jejich zákonných zástupců. Souhlas nemusí být dáván ke každé fotografii, postačí vyjádření zákonného zástupce žáka k informaci o pořizování fotografií a o tom, jakým způsobem bude s fotografiemi nakládáno. Naše škola pořizuje fotografie (příp. videozáznamy) z většiny pořádaných akcí. Fotografie, kterými škola prezentuje svou činnost, zveřejňuje nejčastěji na školních nástěnkách, na webových stránkách školy, v prezentačních materiálech školy, případně i ve veřejných médiích, apod. Na těchto obrazových záznamech jsou právě žáci naší školy. Souhlas s takovýmto zveřejňováním, jste vy, coby rodiče (zákonní zástupci) poskytli škole při zápisu do 1. tříd. Nyní Vás žádáme o jeho aktualizaci.

Byl jsem poučen o právech podle zákona č. 101/2000 Sb., zejména o svém právu tento souhlas kdykoli odvolat a to i bez udání důvodů, o právu přístupu k těmto údajům, právu na jejich opravu, o tom, že poskytnutí osobního údaje je dobrovolné, právu na sdělení o tom, které osobní údaje byly zpracovány a k jakému účelu.

Udělují **Základní škole, Praha 2, Sázavská 5** informovaný souhlas se zveřejňováním školních obrazových snímků mé dcery/mého syna*
nar.: za účelem prezentace její činnosti.

Jméno zákonného zástupce dítěte:

V Praze dne: Podpis:

2) Informovaný souhlas se zpracováváním osobních údajů

Souhlasím s tím, aby škola po celou dobu docházky našeho dítěte do školy zpracovávala jeho osobní údaje v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a k naplňování specifických vzdělávacích potřeb (na základě výsledků vyšetření v poradně) a pro pořádání mimoškolních akcí (výlety, školy v přírodě, soutěže, úrazové pojištění žáků a jiné účely související s běžným chodem školy). Pro účel těchto akcí souhlasím s předáním osobních údajů třetí osobě (např. pojišťovna, ubytovatel, pořadatel sportovních soutěží).

Byl jsem poučen o právech podle zákona č. 101/2000 Sb., zejména o svém právu tento souhlas kdykoli odvolat a to i bez udání důvodů, o právu přístupu k těmto údajům, právu na jejich opravu, o tom, že poskytnutí osobního údaje je dobrovolné, právu na sdělení o tom, které osobní údaje byly zpracovány a k jakému účelu.

Udělují **Základní škole, Praha 2, Sázavská 5** informovaný souhlas se zpracováváním osobních údajů mé dcery/mého syna*

..... nar.:

Jméno zákonného zástupce dítěte:

V Praze dne: Podpis:

3) Souhlas s používáním autorského díla

Udělují **Základní škole, Praha 2, Sázkavská 5** svůj souhlas s tím, aby podle svého uvážení používala autorská díla vytvořená mým dítětem nar.: po celou dobu jeho školní docházky na naší škole za účelem propagace školy. (Autorskými díly se rozumí např. výkresy, keramické a jiné výrobky, fotografie, literární eseje atd.). Jsem si vědom toho, že tento svůj souhlas mohu kdykoliv odvolat.

Jméno zákonného zástupce dítěte.....

V Praze dne

Podpis.....

Zdroj: http://www.zssazavska.cz/o_skole/dokumenty-21-61.html

Příloha č. 2 – Režim dne ZŠ Lyčkovo náměstí

8.3.1 Režim dne

Čas	Náplň
7.40 -8.00	Příchod dětí
8.00-8.30	Volná hra – sociální dovednosti, individuální práce, dodělávání úkolu v případě předchozí absence, individuální péče – speciální úkoly pro individuální potřeby dětí (např. puzzle pro rozvíjení představivosti)
8.30 – 8.45	1. komunikační kruh – uklidnění dětí, povídání si o tom, co děti zažily, pokud mají potřebu něco sdělit kolektivu, zde mají prostor. Ranní komunikační kruh slouží hlavně jako přivítání se a sdělení si, co se bude dít a také se využívá pro rozvoj sluchových dovedností.
8.45 – 9.15	Práce u stolu s pracovním sešitem – rozvoj zrakového vnímání, rozumová výchova, matematické představy a grafomotorika.
9.15 – 9.30	Hygiena, svačina – nácvik sebeobsluhy (utření stolu, vyčištění zubů, atd.)
9.30 – 10.00	Volná hra – podobně jako u ranní volné hry, avšak zde již paní učitelka individuálně děti tolik nezaměstnává a dává jim prostor hlavně pro navazování sociálních vztahů. Děti mají možnost si hrát i s dětmi z druhé přípravné třídy.
10.00 – 10.10	Úklid hraček
10.10 – 10.45	2. komunikační kruh, zpívání, rytmizace, sluchové hry atd. Poté práce u stolu – 2. pracovní sešit
10.45 – 11.30	Pobyt venku – na zahradě přímo za budovou. Obě třídy dohromady – sociální vztahy, hry s pravidly, komunikace mezi sebou.
11.30 – 11.40	Odehod domů, do družiny. Na oběd chodí děti již s paními vychovatelkami z družiny a s dětmi ze školy.

Příloha 3 – Otázky pro učitele

Polostrukturovaný rozhovor s učitelkami přípravných tříd

Základní informace o přípravné třídě:

Jméno a vzdělání učitelů, asistentů:

Počet dětí ve třídě:

Existence třídy:

Počty dětí

Kolik máte ve třídě zapsaných dívek a kluků?

Kolik dětí má již odklad školní docházky? Kolik dětí je předškoláků?

Kolik máte dětí s jiným než českým mateřským jazykem?

Kolik dětí z bilingvních rodin?

Kolik dětí romského původu?

Existuje nějaká spolupráce přípravné třídy se Základní či Mateřskou školou?

Jak probíhá spolupráce a komunikace s rodiči a jak často?

Jak probíhá hodnocení dětí?

Jaká je pro Vás osobně největší obtíž v práci v přípravné třídě? Co Vám nejvíce vadí, s čím se nejvíce potýkáte, že Vám ztěžuje Vaši práci?

Příloha č. 4 – Dotazník pro rodiče – nevyplněný

Dotazník pro rodiče dětí v přípravných třídách

1. Vaše dítě je:
 - a. Dívka
 - b. Chlapec
2. Kdo Vás navedl na myšlenku vzdělávání v přípravné třídě?
 - a. Učitel MŠ
 - b. Učitel ZŠ (u zápisu), vrácení dítěte z 1. třídy, ...)
 - c. Pediatr, psycholog, logoped
 - d. Vlastní rozhodnutí
 - e. Jiné: _____
3. Z jakého důvodu je Vaše dítě zařazeno do přípravné třídy?
 - a. Sociální znevýhodnění (nízké sociální postavení rodiny, ústavní výchova, ...)
 - b. Kulturní znevýhodnění (dítě s jiným, než českým, mateřským jazykem, ...)
 - c. Odklad školní docházky („nezralé“ na školu – nesoustředěnost, potřeba hry, ...)
 - d. Prevence školního neúspěchu (pro děti bez MŠ)
 - e. Jiné: _____
4. Jste spokojen/a s výukou v přípravné třídě?
 - a. Velmi spokojen/a
 - b. Spíše spokojen/a
 - c. Ani spokojen/a, ani nespokojen/a
 - d. Spíše nespokojen/a
 - e. Nespokojen/a

Komentář:

5. Pozorujete pozitivní dopady na vývoj Vašeho dítěte?
 - a. Ano. Jaké? _____
 - b. Ne

Příloha č. 5 - Dotazník pro rodiče – vyplněný

Dotazník pro rodiče dětí v přípravných třídách

1. Vaše dítě je:

- a) Dívka
 b) Chlapec

2. Kdo Vás navedl na myšlenku vzdělávání v přípravné třídě?

- a. Učitel MŠ
b. Učitel ZŠ (u zápisu) vrácení dítěte z 1. třídy, ...)
c. Pediatr, psycholog, logoped
d. Vlastní rozhodnutí
e. Jiné: DOSTALA JSME DOPORUČENÍ OD KAMARÁDKY.

3. Z jakého důvodu je Vaše dítě zařazeno do přípravné třídy?

- a. Sociální znevýhodnění (nízké sociální postavení rodiny, ústavní výchova, ...)
b. Kulturní znevýhodnění (dítě s jiným, než českým, mateřským jazykem, ...)
c. Odklad školní docházky („nezralé“ na školu – nesoustředěnost, potřeba hry, ...)
d. Prevence školního neúspěchu (pro děti bez MŠ)
e. Jiné: _____

4. Jste spokojen/a s výukou v přípravné třídě?

- a) Velmi spokojen/a
b. Spíše spokojen/a
c. Ani spokojen/a, ani nespokojen/a
d. Spíše nespokojen/a
e. Nespokojen/a

Komentář:

DIČKA UDĚLALA ZA ROCE V PŘÍPRAVNÉ TŘÍDĚ
VELIKÉ POKROKY, NÁSTUP DO 1. TŘÍDY BUDE JEDNODUŠÍ.

5. Pozorujete pozitivní dopady na vývoj Vašeho dítěte?

- a. Ano. Jaké? ZLEPILA SE JÍ JEMNĚ MOTORIKA.
b. Ne